

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2-40

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon

pentru oraș și internurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi N-rul 1.a.

INSERTIUNILE
se primesc la administra-
ția.

Mulțămite publice și Lec-
deschis costă șirni 20 fi

Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

Nu tânguiri, ci fapte.

— Două curente de idei și de sentimente se disting în puternica mișcare de protestare, pe care a provocat-o Episcopia maghiarizării, confirmată de Sanctissimul Papă, ca să fie pe placul oligarhilor noștri, susținuți — în această tristă afacere, ca în atâtea altele — de însuși venerabilul Monarch, detronat pe vremuri de predecesorii aceluiași oligarhi.

De o parte răsună plângerile și tânguirile străvechi ale biet neamului nostru — și răsună în pustie, precum au mai răsunat de atâtea veacuri. De altă parte, ca o solie a vremurilor ce trebuc să vie, auzim glasuri bărbătești, cerând împotriva dârzi și îndemnând la fapte cari să dovedească tuturor dușmanilor, că ochii Românilor s'au uscat de lacrimi și se aprind de fulgerile pornirii rășboinice.

Am fi liniștiți cu privire la sorta neamului nostru, oricât ar fi ea de rea în aceste zile, dacă plângerile și tânguirile le-ar înăbuși, cu totul și pentru totdeauna, aceste glasuri bărbătești. Plâng și se tânguiesc numai nevolnicii, babele și copiii. Oamenii înțregi își strâng mai mult pumnii decât buzele, când sunt loviți de vrăjmaș, iar gândul lor țese planurile de apărare voinicească. Pe cine ai și speria cu roua ochilor și pe cine ar putea pedepsi cu slăbiciunea mărturisită a blestemelor cari nu se aud nici în cer, nici pe pământ?!

Timpurile de jalbe în proșap, pe la toți sfinții cari te mânâncă până la Dumnezeu,

au trecut de mult. De s'ar fi dus pe pustii, pentru vecie! Umblat-au strămoșii noștri destul pe drumurile umilitoare și destul au cerșit dreptatea, fiind dați pe ușă afară, de stăpânii fără de milă, întocmai cum se izgonesc cerșitorii. La Budapesta, ca și la Viena, iar aci ca și la Roma, ceice plâng nu sunt măcar compătimiți pentru că lacrimile destăinuiesc numai resemnarea și cine se resemnează, de ce-ar mai fi temut?!

În Budapesta, știm cine taie și spânzură fie chiar în numele divinelor porunci ale Mântuitorului. Cutare blestemat de ateu se crede chemat să întemeieze Episcopie pe seama celor mai vrednici credincioși ai Domnului și Prea Sfântul din Vatican a probă!

Știm ce vânturi bat, de atât amar de vreme, și prin cetatea cea cu sute de biserici a bătrânului Monarch. Sunt vânturi reci și aspre, cari te silesc să-ți întorci cojocul după ele, numai să nu se turbure pacea și somnul celor ce au nevoie de odihnă.

Dar la Roma? La maica Roma? Acolo de unde un Șincai și Petru Maior ne-au adus regenerarea națională, prin conștiința vie a latinității noastre?! Hehei! Nici pe acolo nu suflă vânturi mai sănătoase. Poți vorbi, în Roma zilelor noastre, de Tripolitania, și de Turcia, de Macedonia și de răscoalele Albanezilor, ori de câte alte daraveri orientale, numai de sfintele drepturi ale bisericii românești greco-catolice zadarnic te-ai încerca să pomeni. Nu te va pricepe nimeni în mândra cetate, din care a trebuit să plece, cu zeci de ani înainte, chiar Prea Sfântul Pontifice, astăzi prizonierul de bună

voie al Vaticanului izolat de Italia renăscută...

Iar în Vatican? Acolo vei găsi cardinali de toate neamurile și fără de nici o naționalitate, cari se înțeleg foarte bine cu diplomații vicleni, când e vorba de jertfit drepturi ale altora pentru interesele proprii. A-tât vei găsi în Vatican și nimic mai mult.

E strigătoare la cer fărădelegea săvârșită prin creierea Episcopiei de maghiarizare, dar cerul nu se vede în cetățile, închise cu ziduri chinezești, ale satrapilor dela Pesta ori ale sftenicilor împărătești din Viena ori ale Vaticanului. Cerul, limpede, albastru, dătător de puteri și nădejdi, strălucește numai de-asupra făpturilor lui Dumnezeu sfântul, cari sunt menite să trăiască, să muncească, să lupte, să moară și să reinvie în plinul naturii eterne.

Un neam de oameni, de-ar fi lovit de toți răii pământului, nu poate pieri, dacă-și înalță privirile spre Cel de Sus, iar nădejdiile și le pune numai în puterile proprii, — pentru că Dumnezeu ajută pe cine-și știe ajuta.

O luptă-i viața, deci te luptă, cu dragoste de ea, cu dor! Un poet al neamului nostru, un poet al Ardealului nostru, un poet crescut tocmai printre Români greco-catolici, a spus acest profund adevăr, pe care n'ar trebui să-l uităm niciodată.

Episcopia de Hajdu-Dorog, operă nelegiuită a duhului păgânesc, este de abia începutul unor uneltiri din cele mai primejdioase cari s'au pus la cale, vreodată, pentru stingerea naționalității noastre. Este cea

GEORGES COURTELINE

Biletul de tramvai.

Sunt numeroși, în Franța, acei cari îi atribue acestui scriitor nici mai mult, nici mai puțin decât geniu. Și cuvântul acesta se întrebuintează aici destul de rar, i se dă adevărata sa valoare. Faptul e că Georges Courteline este, după Molière, cel mai mare dintre autorii comicii pe cari i-a avut această țară, așa de bogată în autori comici. Ilustrul prozator la cărui nume e inseris în capul acestei traduceri și-a asigurat nemurirea prin romanul **Messieurs les Ronds-de-Cuir**, prin numeroasele lui piese dintre cari **Boubourece** e cea mai celebră, prin admirabilele studii pe cari le-a scris asupra vieții de cazarmă și a micilor burghezi francezi. În toate operele lui, Courteline se distinge prin eminente calități artistice, printr'o observație fină și profundă, printr'o irezistibilă vervă comică și, în sfârșit, printr'o filozofie blândă și indulgentă, la care unește o psihologie implacabilă și subtilă.

Schișoara pe care o traduce azi pentru **Românul** e, de sigur, neîndestulătoare pentru cerșitorii să-și facă o idee suficientă despre geniu literar al lui Georges Courteline. În această bucată însă, ei îl vor găsi pe faimosul **La Brige**, prin gura căruia autorul francez a bieiuit de atâtea ori — și cu ironie! — defectozitatea legilor, ipocrizia socială, neglijența administrativă. Courteline excelează mai ales în a prinde instantaneu, ca să zicem așa, scene scurte de stradă, de cafea, de interior, pe cari ni le redă cu un înimitabil simț al realității și cu o vigoare comică, care nu-i aparține decât lui.

Un studiu lung și amănunțit asupra lui Courteline l'am publicat acum câteva luni în revista „Luceafărul”.
Adrian Corbul.

Scena I.

Pe Piața Bastiliei, la capătul liniei de tramvaie „Place—Blanche—Boulevard Richard—Lemoir”. Tramvaiul e gata de plecare. În picioare, pe platforma vehiculului, controlorul strigă numerele.

Controlorul. — Cincizeci și opt!... Cincizeci și nouă!... Șaizeci!... Șaizeci și unu!...

La Brige, (care are Nr. 61, se apropie) — Domnule, tocmai acum mă scobor din tramvaiul dela Parte-Rapp, prevăzut cu acest bilet de corespondență pe care l'am rupt fără să vreau. Este el încă valabil?

(Controlorul nu spune nici da nici ba. Își mărginește răspunsul la o clătinare, absolut imperceptibilă, a șepcii lui brodate cu argint. El este, într'adevăr, un personaj considerabil, care dătoarește numai superiorității rarei lui inteligențe, înalta situațiune pe care o ocupă în viață. El este fiul operilor sale, și mai e și un om de spirit cu răspunsul prompt; toate aceste calități îl fac grozav de mândru și-l împing a trata cu oare-care dispreț, pe bieții oameni a căror condițiune modestă îi silește să ia tramvaiul).

Controlorul — Șaizeci și două!... Șaizeci și trei!... Șaizeci și patru!... Șaizeci și cinci!...

La Brige (reîncepând): — Domnule, am numărul Șaizeci și unu; dar după cum ți-am spus, iată ce mi s'a întâmplat. Dându-mă jos din tram-

vaiul dela Parte-Rapp, am alunecat și am făcut o strașnică căzătură, așa că biletul de corespondență pe care-l țineam între degete, s'a rupt în două. Este el încă valabil?

Controlorul (care, de data asta, nu se mai înjosește nici măcar să-și clatine șapca:) — Șaptezeci!... Șaptezeci și șapte!... Șaptezeci și opt!... Șaptezeci și nouă!...

La Brige — Dă-mi voie. — Nu cumva ești surd, idiot ori împăiat?

Controlorul — Cum ai zis?

La Brige — Am zis: „Nu cumva ești surd, idiot ori împăiat?”

Controlorul — Ia ascultă! o să te învăț eu numai decât politeța!...

La Brige — În cazul ista trebuie s'o înveți mai întâi dta! De două ori te-am întrebat dacă biletul acesta rupt mai poate servi. — Da sau nu?

Controlorul (într'o lătrătură:) — Nu, nu mai poate servi!!!

La Brige — Trebuia să mi-o spui numai decât. — Și apoi, nu înțelege, de ce n'ar mai putea servi? Bucățile sunt bune.

Controlorul (spiritual:) — Mânâncă-le, dacă le găsești așa de bune. (Ride un timp) — Ei bine?... Ce?... Câte ceasuri ai să mai stai, așa, cu corespondența în mână?... Îți repet că n'are nici o valoare!...

La Brige — Nu are nici o valoare, fiindcă nu vrei dta s'o primești. N'ai complezanță, asta e. — La urma urmei, ce plăcere găsești dta făcându-mă să cheltuiesc cincisprezece bani de

dintâi luptă împotriva autonomiei bisericii românești din regatul ungar și am pierdut această luptă, dar autonomia ne-a rămas în picioare, ca o cetate unde se pot strânge mii și mii de luptători.

Răsboiul abia s'a declarat și de acuma va porni cu furie, însă mai este vreme să ținem piept năvălitorilor, dacă mai bate o inimă în noi și nu s'a stins orice dor de luptă bărbătească.

Nu avem nevoie de Casandre plângătoare, cari să tot cobească din zorii zilei până în ceasurile amurgului, pieirea cetăților strămoșești. Ne trebuie luptători viteji, cari să apere, până la cea din urmă suflare a vieții lor, ceea ce avem mai scump pe lumea asta, credința și graiul neamului. Nădăduim că se vor ivi cu adevărat, astfel de luptători, dela Vlădică până la opincă. Altminterea ar fi să ne așteptăm moartea națională cu zile!

Archiereii din fruntea bisericii noastre greco-catolice, precum și preoții satelor răpite autonomiei noastre bisericesti, vor înțelege glasul vremurilor și vor trebui să fie la înălțimea datoriei lor către neamul din care au răsărit și care-i privește plin de încredere. În istoria eroică a poporului românesc stă, ca un monument neperitor, pilda Episcopului Inocențiu Micu Clain, luptătorul aprig, martirul sfânt al cauzei noastre naționale. El n-a izbutit în eforturile lui uriașe, plătind cu exilul și cu stingerea în mizerie un ideal, pentru care ni se cer astăzi jertfe nouă. Dar sufletul lui se înalță iarăși, din necazurile sure ale trecutului, și păstorii bisericii gr.-catolice românești nu pot avea un sfătuitor mai înțelept ca faptele și suferințele marelui Inocențiu.

Fie la Budapesta, fie la Viena și Roma, Archiereii de Blaj, Oradea-Mare și Gherla nu se vor plânge și nu vor cere mila nimăruia, ei vor avea să vorbească răspicat și să se poarte cu bărbăție, pentru că la spatele lor nu stă o turmă de nevolnici, — stă un neam ce vrea să trăiască, liber și mândru, înlăuntrul vechilor îngrădiri legitime ale bisericii

sale naționale. Dacă ar fi să urmăim pildele altor popoare din împărăția Habsburgilor, nu ne vom lua răci după Rutenii înghețnunchiați în nordul Ungariei, ci mai curând după brații Croați, cari au avut un Arhiepiscop viteaz ca Strossmayer și cari știu să meargă cu fruntea sus chiar la moartea ce le-o dictează satrapii șovinismului oligarhiei dela Pesta. Așa să se știe la Viena și Roma!

Iar satele cu zeci de mii de Români, unde se vor furișa, sub scutul stăpânirii odioase, agenții maghiarizării, îmbrăcând haina păstorilor sufletești și păstrând firea lupilor lacomi de turmele noastre, se vor așeza în șiruri de luptă adevărații preoți și vor conduce norodul credincioșilor la cea mai strajnică rezistență, împotriva predicilor unguerești și împotriva limbei liturgice „vechi grecești”, care nu-i decât graiul strigoilor maghiarizării de mâne!...

Așa să ne ajute Dumnezeu, cum ne vom ști ajuta noi înșine!

Noua episcopie maghiară o primejdie pentru catolicism. „Gross Östr.” din Viena publică un articol de un preot catolic din Ungaria spunând că crearea episcopiei maghiare din Hajdudorog constituie o primejdie pentru catolicism, deoarece împinge pe credincioși la ortodoxism. Vestește sistemul unguerec de a sacrifica șovinismului, știința, arta religia, totul în iine. Ungurii au încercat o lovitură identică contra Croaților din Fiume; atunci teologii croați au făcut jurământ și față la ortodoxism dacă planul va fi realizat, și față de această amenințare s'a anunțat la proiect.

Autorul termină arătând, că este timp să se schimbe tactica unguerească.

Barometrul României. Zilele trecute marele ziar „Corriere della Sera” — din Milano — într'un articol asupra chestiei balcanice — Vico Mantegazza — unul dintre scriitorii cei mai autoctari și mai inițiați în chestiile de politică externă — încheie articolul cu următoarea

rele rânduri cari le credem că nu-s lipsite de interes pentru noi.

„România — la nordul Dunărei — nu e un stat balcanic, dar e mai mult ca ori și când interesată ca echilibrul balcanic să nu fie stricat și e foarte hotărâtă a nu se mulțumi să aziste la o nouă mărire a Bulgariei fără să aibă compensațiuni. Toată chestia balcanică chiar în acest acord între diferite state, ar fi compromisă atunci când România, țară bogată, cu o armată bine organizată și forte, și care deși tânără, are frumoase și foarte glorioase tradiții — nu ar fi — ca să zicem așa, mulțumită. Acum doi, trei ani, tocmai pe vremea când se începea să se arate aceste înțelegeri balcanice, se răspândi știrea unui acord secret româno-turc ca să înfrâneze natural, la caz de nevoie, ambițiile bulgare. Și acela e un tratat — o alianță ce fu desmintită. Nu pentru că ar fi fost neverosimilă, dar pentru că era socotită atunci ca inutilă, părănd multora că alianța turco-română — sub presiunea împrejurărilor s'ar fi încheiat imediat. Pentru această situație specială se obișnuiește să se zică în cecurile diplomatice că România, e țară care face să se vorbească foarte puțin de dânsa — și de care, în treacă zis — Italia greșește că nu se ocupă îndecajuns — nepricepând încă importanța ce poate avea pentru noi atitudinea sa — este barometrul situației balcanice. Dacă România tace, e semn că nu sunt pericole.

În ceastă privință până acuma nu s'au avut temeri.

Însă, de câteva săptămâni sub acest raport — și presa română vorbește despre desorganizarea Turciei, a pericolelor ce se zăresc la orizont.

Faimosul barometru e coborât.

Fără a ne alarma prea mult, trebuie să recunoaștem că dela o cantitate de simptome se relevă că și situația balcanică ar putea dintr'altul să se complice; și că în orice mod nu trebuie să ne găsească nepregătiți.”

Ucazul dela Salonta. Cetim în ziarele unguerești, că subprefectul din Salonta, în comit. Bilhorului, a oprit ținerea adunării populare convocată aci de către partidul socialist. Faptul acesta nu e de loc interesant. Suntem atât de obișnuiți cu acest mod de interpretare a dreptului de întrunire încât ar fi o adevărată naivitate să mai și vorbim despre aceasta. Însă motivarea de care se folosește d. subprefect e atât de nouă și cinică, încât în privința a-

pomană? Și nici nu știi dacă îi am, acești cincisprezece bani!...

Controlorul — Nu e vorba de asta. Vrei ori ba, să te urci și să plătești?

La Brige — ...Și notează bine, te rog, că fiecare bucată a acestei corespondențe este absolut intactă, că apropiind ambele jumătăți se formează un tot perfect, timbrat cu data zilei și cu culorile reglementare...

Controlorul (care nu mai discută:) — Optzeci!... Optzeci și unu!... Optzeci și două!...

La Brige — Foarte bine; am să plătesc taxa.

Controlorul — În sfârșit, te-ai hotărât? Slavă Domnului!

(La Brige se urcă pe imperială și se instalează. Tramvaiul pleacă. Se scurg două minute).

Scena II.

(Deodată:)

Controlorul (apărind brusc:) — Taxa, mă rog!

La Brige (care a scos din buzunar un portofoliu plin cu bancnote, trage una din grămadă:) — Iată.

Controlorul — Dar asta ce mai e?

La Brige — Un bilet de o mie.

Controlorul — De o mie! Și ce vrei să faci cu el?

La Brige — Să-mi reții taxa.

Controlorul — N'am bani mărunți să dau restul.

La Brige — Crede-mă pătruns de tristețe! (Un timp). Am eu bani mărunți.

Controlorul — Bani mărunți?

La Brige — De sigur!... Și încă din belșug.

— Ia ascultă (lovindu-se peste buzunare) auzi, în buzunarul meu, veselul sunet de gologani? Nu e așa, că parcă sunt cusut cu salbe? Ah! ce glas armonios au piesele de zece centime!... Nu este așa, că e cel mai dulce glas din lume?

Controlorul — (enervat) — Vezi să-mi plătești odată?

La Brige — Aș fi cea din urmă lichea, dacă aș pretinde să ocup pe o imperială de tramvai, un loc al cărui cost nu l'as achita. (Zimbând): Dragul meu, iată o mie de franci: îi vrei ori nu-i vrei?

Controlorul — N'am destui bani pentru rest, îți mai spun odată.

La Brige — Mergi de schimbă hârtia.

Controlorul — Îți bați joc de lume, dta? Nu cumva o să schimb itinerariul tramvaiului, ca să trec pe la Banca Franței!

La Brige — Trece pe unde ți-o plăcea; un lucru să știi: că nu vei avea dela mine nici unul din nenumărații gologani care-mi sună prin buzunare.

Controlorul — Dar...

La Brige — Îți cer iertare. — Regulamentele în vigoare spun ele că trebuie să-mi achit taxa cu vre-o speță de bani determinată?

Controlorul — Nu e vorba de asta. De altfel, puțin îmi pasă... Pentru mine, dta ești un pasager care nu-și poate plăti locul; te voi signala la biroul cel mai apropiat, bulevardul Filles-du-Calvaire.

La Brige — Nu.

Controlorul — Și de ce nu?

La Brige — De ce? Fiindcă mă dau jos aci. Fă te rog semn, ca să se oprească tramvaiul!

Controlorul — N'ai să te dai jos.

La Brige — Ba am să mă dau jos, dimpotrivă; am să mă dau jos numai decât, dat fiind că nici o lege și nici un profet nu se opun ca un călător să se coboare din tramvai, când îi face plăcere să se coboare. Fac apel la persoanele de față, și, dacă e nevoie, la domni sergenți de oraș.

Controlorul — Plătește mai întâi.

La Brige — Îmi spui mereu același lucru. Pentru a treia și cea din urma oară: poți să-mi dai restul la o mie de franci?

Controlorul — Nu.

La Brige — Ei bine! Du-te de te plimbă... (Se scoală).

Controlorul — Sfinte Hristoase! să nu te miști din loc...

La Brige — Amicul meu, sunt un om foarte blând, dar nu trebuie să abuzezi de răbdarea mea. Dacă ai avea nenorocirea să mi-te pui în cale, te iau de turul pantalonilor și te arunc în mijlocul drumului peste balustradă. — Vrei să mă lași să trec?

Controlorul, (revenind imediat la sentimente mai bune): — În fond, eu cred totuș că o corespondență ruptă este, până la un punct, valabilă... Biletul dvoastră, domnule, nu este așa de rău... și dacă dvoastră, care sunteți prea cinstit pentru a lăsa pe un biet om ca mine să piardă cincisprezece bani, ați avea bunăvoința să mergeți până la biroul Filles-du-Calvaire, lucrurile s'ar rufeza împăca spre mulțumirea noastră a amândouora...

ceasta a întrecut pe toți confrății lui satrapii din Ungaria.

„Nu permit ținerea adunării populare convocată de către partidul socialist din Salonta — spune subpreiectul — deoarece ideea partidului socialist în privința sufragiului universal este antinațională și, deci, nu pot permite o agitație în scopul unei astfel de idei antipatriotice”.

Ar fi de prisos să discutăm cu acest nevoias dovedindu-i, că n'are nici un drept să se facă judecătorul unui partid politic.

Judecătorul chemat al programului unui partid sunt membrii aparținători acestui partid, iar nici decum satrapii cercurilor, cari încontinuu caută să umple păharul suferințelor sârmanului popor dela țară.

Satrapul dela Salonta, ca și toți confrății lui satrapii din țară, cunoaște foarte bine legea dreptului de întrunire și știe, ba e chiar convins, că aceea ce dânsul a făcut este o încălcare a legii, un abuz, însă în modul acesta el a voit să plăcă stăpânirii și mai cu seamă marelui măiestru în zdrobirea legilor, contele St. Tisza, stăpânul absolut al acelei părți de țară și totodată și fratelui acestuia cont. Coloman Tisza, deputatul cercului electoral Salonta-mare.

Iată cum sistemul brutalității parlamentare în mod involuntar a dat naștere acestui terorism fățiș al subprefecților.

Un ziar unguresc comentând ucazul pașei dela Salonta între altele scrie următoarele:

„În viitor nu se vor mai ține adunări populare opoziționale, deoarece Ladislau Lukács are convingerea, că adunările populare nu exprimă voința masselor... N'ar fi mai bine să se recunoască fără înconjur că constituția este suspendată, drepturile publice sunt sistate și că țara se află într-o situație excepțională? Așa se vede, că Ungaria a dispărut pentru totdeauna epoca discuțiilor libere și a capacităților. De azi încolo va fi numai brutalitate sugrumare și înăbușirea părerilor contrare. Tristă soartă a ajuns acest popor mare de odinioară, ai cărui fii mici îl duc spre pierzare”.

Tristă soarte, zicem noi, am ajuns noi naționalitățile din Ungaria, cari nu ne gândim serios la o înbrățisare adevărată a tuturor acestor naționalități, care să lupte fără șovăire pentru recucerirea tuturor drepturilor noastre zdobite fără milă și răpite în modul cel mai tiranic.

Iar până atunci jugul umilinței ne este răsplata pentru sângele vărsat pentru tron și patrie.

În loc de „oláh”, „román”. Ziarele ungurești publică un ordin al ministrului Lukács în care se dă ordin biroului statistic, că naționalitatea română să fie de aici înainte indicată în publicațiunile acestui birou cu vorba „román” și nu „oláh” ca până acum. Textul ordinațiunii nu-l cunoaștem încă. De aceea aducem știrca aceasta cu rezerva necesară, lăsând responsabilitatea asupra ziarului unguresc din care o luăm.

Presă străină despre criza din Ungaria.

Ziarul „Frankfurter Zeitung”, care până acum cu o căldură neobicinuită sprijinea politica guvernului actual, acum după „darea de seamă” dela Aiud și-a schimbat frontul.

„Mult mai corect era, spune numitul ziar, dacă Lukács se ocupa mai puțin cu trecutul și în schimb să fie căutat în viitor posibilitatea sistării acestor stări nenorocite. În privința aceasta discursul lui a fost foarte rece și sec și lipsa din el orice promisiune în privința realizării unei păci serioase. Întreagă vorbirea lui Lukács îți face impresia, că actualii membri ai guvernului țin cu îndârjire la fotoliile ce ocupă și mai bine provoacă noi conflicte, decât să facă o pace și mulțumire generală în țară. Ei nu voiesc să vadă și să recunoască, cum politica actuală ungurească Ungaria va avea în frunte alte noi și grele furtuni”.

De astădată „Frankfurter Zeitung” are multă dreptate.

Adunarea dela Ileanda-Mare.

Arad, 21 August.

Campania de întruniri publice organizată de către partidul național pentru înfierea guvernului oligarhiei maghiare, se începe anul acesta, în chipul cel mai strălucit, prin adunarea convocată, Duminică, în 25 c. st. n. la Ileanda-mare, unde d. Dr. Mihali, va face alegătorilor săi darea de seamă asupra activității sale în parlament.

Așteptată cu nerăbdare de către publicul românesc, zguduît până în cele mai profunde pături ale sale, din cauza atentatelor pe care guvernul maghiar, le-a îndreptat împotriva existenței noastre naționale și legilor și instituțiilor care o garantează, mișcarea pornită sub auspiciile partidului național, promite să devie o manifestație din cele mai grandioase ale revoltei generale ce clocește în toate sufletele românești.

Acest sentiment de revoltă, explică și însuflețirea extraordinară, cu care a fost primită adunarea dela Ileanda. După informațiile primite de noi adunarea dela Ileanda va lua proporțiile unui mare meeting național.

Intrunirea va fi prezidată de către d. Gheorghe Pop de Băsești.

Printre oratorii înscriși, pe lângă d. Dr. Theodor Mihali, vor lua cuvântul o seamă dintre cei mai distinși membri ai partidului național, care și-au dat întâlnire pentru Duminică la Ileanda.

În ziua adunării, Duminică, înainte de amiază, la orele 10, se va oficia sf. liturghie în biserica din Chișeni, de către aproape toți preoții din cerc. La acest serviciu va lua parte și părintele V. Lucaciu, care va ține și predica ocazională.

După slujba religioasă publicul va pleca la Ileanda-mare unde va avea loc adunarea, cu următorul program:

1. Primirea domnului deputat și a celorlalți conducători.
2. Constituirea și deschiderea adunării.
3. Darea de seamă a dlui deputat.
4. Desbatere asupra situației politice din țară.
5. Chestia votului universal.
6. Eventuale propuneri și rezoluții.
7. Închiderea adunării.

Nu ne îndoim că la Ileanda, unde se face începutul adunărilor de protestare ale poporului român împotriva politicii ucigătoare a guvernelor maghiare, glasul poporului român se va ridica cu cea mai mare tărie. Publicul român este dator să participe în număr cât mai mare spre a da o dovadă palpabilă de uriașă nemulțămire care fierbe în sufletul său.

Vom reveni.

Misiunea dlui Poincaré.

De Mircea R.-Șireanu.

Paris, 19 August.

Când aceste rânduri vor ajunge sub ochii cetitorilor acestui ziar d. Raymond Poincaré, șeful guvernului Franței, va fi deja în Paris, întors din Rusia, și misiunea sa, atât de importantă, la Petersburg va fi implinită.

Am așteptat anume ca să treacă și ultima fază a acestei vizite, am așteptat toate comentariile presei europene, mai cu seamă a celei germane, engleze, ruse și franceze, ca apoi la sfârșit să putem spune și noi câteva cuvinte bine cumpănite despre acest eveniment internațional. Comunicatele oficiale asupra rezultatului acestei vizite au fost publicate, ziarele franceze și ruse au dat, afară de aceasta, o sumă de amănunte foarte interesante despre ceea ce au discutat, la Petersburg, dnii Poincaré, Kokotzew și Sasonov.

Diplomația franceză și-a luat revanșa pentru întrevăderea dela Port-Baltic. Și revanșa aceasta a fost o revanșă întregă. D. Poincaré a avut un succes deplin, atât din punctul de vedere al momentelor exterioare ale vizitei sale — căci a fost primit aproape ca un cap încoronat — cât mai ales din punctul de vedere al rezultatelor diplomatice obținute.

Vizita a durat mai mult de o săptămână și primul ministru francez a avut mai multe zile de-arândul ocaziunea să converseze cu colegii săi ruși Kokotzew, prim-ministru, și Sasonov, ministru de externe. Conversațiunile cu țarul au fost mai scurte și n'a transpirat nimic asupra lor. Dealtfel suveranul rus a dat miniștrilor săi toată libertatea ca să se înțeleagă cu d. Poincaré.

Scopul principal al vizitei a fost *întărirea*, putem zice aproape reînnoirea, alianței dintre Franța și Rusia. Întrevăderile dela Potsdam și Port-Baltic, prin cari împăratul Wilhelm II și diplomații săi au căutat să atragă imperiul moscovit în sferile politice germane și să'l depărteze de Franța, au lăsat în inima Franței o îndoielă. Oricât de mult se sileau conducătorii politice francezi să ascundă îngrijorarea lor, eșise la iveală că Franța nu e tocmai sigură de aliata sa.

Spre a recăștiga terenul pierdut și apoi a liniști opinia publică guvernul republicei a decis ca imediat după întrevăderea dela Port-Baltic să aibă loc vizita dlui Poincaré în Rusia. Se pare că Rușii și-au dat repede seama că făcuseră o greșală depărtându-se de Franța și începând a cocheta cu Germania. Este așa de evident că amicitia sau chiar alianța Germaniei nu poate oferi rușilor atâtea *avantajii reale* ca alianța franceză, grație căreia Rusia se poate reculege în scurt timp după lovitura primită pe câmpiile manciuriene. *Capitalul francez* și astăzi stă, cu miliardele sale, la dispoziția guvernelor ruse, cari pot să vadă de reconstruirea flotei și de reorganizarea și întărirea armatei ruse.

Guvernul francez știa bine că îi va fi ușor să-i convingă pe ruși de adevăratele lor interese. De aceea ministrul Poincaré nu s'a mărginit la consolidarea alianței existente ci a avut în vedere și aranjarea cu Rusia a tuturor chestiunilor mari pendente. Cele două aliata au examinat situațiunea internațională și au căutat să stabilească o *unitate* de vederi și o unitate de acțiune în toate chestiunile mari dela ordinea zilei.

Acestea erau scopurile misiunii dlui Poincaré, care era urmat, în dramul său, de atențiunea încordată a națiunii sale întregi. El se poate felicita astăzi că a izbutit. Întors în Franța d. Poincaré poate asigura pe concetățenii săi că și-a îndeplinit misiunea cu succes.

Într'adevăr: alianța raso-franceză este astăzi mai strânsă, mai solidă ca oricând. Mai mult chiar: s'au complectat unele chestiuni de amănunte cari asigură cooperarea efectivă a forțelor armate în caz de războiu. *Convențiunea navală*, care este un fapt îndeplinit, este menită a realiza o unitate de acțiune a celor două flote când ostilitățile s'ar deschide.

Cât privește chestiunile mari europene acordul s'a stabilit repede între cele două aliata, având în vedere interesele lor în mare parte comune. S'a stabilit principiul că Dubla-Alianță este intangibilă iar înțelegerea cu Anglia rămâne

Dr. RÓTH KALMAN,

MEDIC.

TEMESVÁR-ERZSÉBETVÁROS.

Strada Batthyány 2. (Colțul str. Hunyady)

Cosulțafuni: a. m. 8-10, d. a. 2-4 ore.

Cosulțafuni separat pentru tuberculoși

Altoire cu Tuberculin.

Ro. 45-80

și pentru mai departe temeliea politicii europene a Dublei-Aliante.

Dificultăți s'au ivit numai în ceea ce privește *chestiunea orientală*, împărțirea *Turciei*. Guvernul rus, împins dela spate de curentul popular și de simpatiile sale așa de bine cunoscute pentru *slavii din Balcani*, ar vedea bucuros o nouă slăbire simțitoare a *Turciei europene*, mai ales că vede deschizându-se prin aceasta calea pentru poftele sale aventuroase. Franța însă are oarecari interese ca să menajeze pe turci căci influența sa în Orient este întemeiată pe existența imperiului turcesc, căruia rușii ar vrea să-i dea lovitură de moarte. Totuși d. Poincaré a izbutit să stabilească armonia și în această dificilă chestiune a Orientului. La urma urmei Franța ar fi dispusă să *sacrifice* interesele sale în Orient pentru acelea din Occident...

Privitor la chestiunea din *Asia*, Franța a dat Rusiei *mână liberă*. Se știe că în acest continent francezii au puține interese. Din potrivă Rusia este adânc încurcată în Persia, Afganistan, Mongolia și Extremul-Orient. Guvernul francez și-a dat seama că trebuie să dea rușilor aici toată libertatea și n'a ezitat să abandoneze influența sa în Asia pentru a-și asigura sprijinul Rusiei în politica sa europeană! Rusia va avea prin urmare toată posibilitatea de expansiune în Asia, va putea să facă presiuni asupra guvernului *Chinei* spre a obține o influență deosebită în această țară. Va putea să cucerască mai departe teren în *Persia* și în *Afganistan*. Aici însă se va izbi de Anglia, — dar despre aceasta vom vorbi cu alt prilej.

Acordul este conceput, între Franța și Rusia cu privire la toate chestiunile mari. În telegrama sa către președintele republicii d. Fallières primul ministru francez a scos în relief faptul acesta. Misiunea sa era încheiată.

*

Dacă legăturile cu Franța și Rusia ar fi *altele* decât acelea cari sunt de fapt, reușita aceasta a misiunii dlui Poincaré ar trebui să ne bucure. Din nefericire încă nu suntem așa de tari (sau poate nu voim să *arătăm* că suntem tari) ca să ne permitem a ne manifesta simpatiile sau antipatiile pentru una sau cealaltă dintre cele două grupări europene adversare. Când vom crede însă că a sosit momentul deciziv noi românii vom ști să ne cunoaștem interesele și să dăm lovitură *acolo unde trebuie*.

Propunerea contelui Berchtold făcută cabinetelor europene asupra situației *Turciei europene* ne arată cât de periculoasă este *criza din Orient*. Trebuie să urmărim evenimentele externe cu cea mai mare atenție căci viitorul poate fi plin de surprize. Cât îi privește pe ruși și pe francezi ei au făcut bine că s'au înțeles căci vor avea nevoie în curând de această înțelegere.

Dr. Oscar Jászi

despre formarea statelor naționale și chestia naționalităților.

— O recenziune. —

De Dr. Cassiu Maniu.

(Continuare).

Chestiunea celtică.

Federalizarea Angliei ce se zice cu același drept ca Ungaria stat unitar național — este urmarea firească a trezirii naționale celtice, căci nu numai Irlandezii celți sunt neasimilați ci și unele părți a le Walesului și Scoției. Părțile aceste pronunțat celtice au obținut numirea de „Celtic-Feringe” — frânghia celtică din partea superbului Albion acest „celtic-feringe” cu organizația sa de planuri pururea în fierbere, pururea răsvrătită și anarhistă cu viața sa nomadă pezigentă primitivă, a pricinuit imenze zbuciumări Angliei viguros centralizate și mercantile.

Chestiunea celtică sub influența factorilor corâspunzători devine o forță în istoria universală chiar. Ea este o problemă foarte importantă a politicii interne engleze. Exemplul

irlandez trezește la conștiință națională Walesul începând cu anul 1867. În anul 1893 se introduce limba celtică: chimbrică în școlile elementare ale Walesului, în 1895 se înființează universitate cu limba chimbrică frecventată în 1898 de 1200 ascultători. Preoțimea veche de limba engleză, dispăre pe încetul. Se desvoaltă o mare și viguroasă literatură chimbrică. Un popor de un milion suflete are 28 reviste cari se vând în 150 mii exemplare, viața intinsă spirituală a curățit limba aceasta celtică și a făcut-o capace pentru exprimarea gândirii literare și științifice. Se ridică glasuri tot mai energice pentru introducerea limbii chimbrice în administrație și în justiție. Dar mișcarea nu s'a oprit aici. La 1894 se înființează uniunea națională a Walesului tinăr luând în programul său Home-rulul Walesului, apărarea individualității naționale și sistemul național al autonomiei. Acest program crește în putere și seriozitate din an în an așa cât poate fi privit nu numai ca concepția politică a Walesului și a majorității deputaților lui parlamentari ci în fața căruia Englezii radicali sunt siliți să facă tot mai multe concesii. Mișcarea aceasta are ca urmare toate simptomele ce însoțesc un naționalism nerăbdător; patriotism local naiv, ura stăpânirii engleze, cultul gloriei străbune celtice. Mișcare naționalizată a Walesului nu își însușește numai toate revindecațiile Irlandezilor ci prin păzirea limbii naționale cucerește față cu ei o treaptă mai înaltă, ea devine championul mișcării pan-celtice. Dar mișcarea aceasta a Walesului prinde focul național nu numai în Scoția ci izbutește a arunca în opinia publică engleză deviza Home-rule all around, va săzică autonomia locală a celor patru națiuni, engleză, irlandeză, chimbrică și scoțiană, și un parlament pentru afaceri ce privește întreg imperiul și a intenți trezirea conștiinții celților din Franța. În chipul acesta Walesul micuț, neînsemnat, pacinic, loial și credincios regelui, copilul celtic model al regatului englez în curs de patru sute de ani se pune în fruntea răzvrătirii și cutoate că a rămas imun de grozăviile și violențele mișcării irlandeze, în răstimpul alor abia 20 ani obține cu siguranță toate succesele Irlandezilor și mai are față de ei și avantajul unei limbi naționale ce are o literatură bine cultivată, mare și populară.

Chestiunea polonă.

Nu mai puțin instructiv este cazul politicii naționaliste feudale celei germane în lupta Prusiei față cu Polonia înglobați. Mai mult decât 33 milioane Prusi stau față în față cu de tot 3 milioane și jumătate Poloni din Posen. Statul Prusesc a pus în lucrare opresiunea administrativă, asimilarea prin școli și politica de colonizare cu toate mijloacele sale să desbrace pe Poloni de naționalitatea lor. Este de tot interesant să privim de aproape la tot ce s'a întâmplat și la ce rezultate s'a ajuns aici.

După răscoala dela 1846 dar mai ales dela anul 1863 națiunea Polonă a încetat să fie națiune politică. Acesta a fost rezultatul planurilor aventuroase ale revoluțiilor de vorbă, ale emigrațiunii. Nemții cugetară, că acum s'a sfârșit cu chestiunea polonă și se legănară cu ilusia amăgitoare, că sentimentul și stăruințelor naționale sunt numai exigență de lux a claselor privilegiate singur. Și eată, că mișcarea națională totuși erupe cu puteri potențate la anul 1880, când în urma propagandei neobosite a lui Iackowsky deodată se înființează 120 de asocieri țărănești. Resistența nobilitară aristocratică devine mișcare de rezistență națională și a burghezimei dar mai ales a țărănimei. Prin aceasta chestiunea polonă națională câștigă nou elan neasămănat de puternic. Acum se trezesc toți Polonii și-și caută mântuirea în formarea de organizațiuni sociale până în cele mai adânci straturi ale neamului lor, deșteptând astfel la muncă conștiința socială masele fără scop și fără simțire. Azi 13 mii țărani sunt organizați economic în acest chip. Asocierile și băncile aceste populare au creat o nouă epocă a chestiunii polone. Asocierile polone au devenit cetăți cu refugiu pentru politica națională, fiindcă iau dat un termin

cu mult mai real decât oligarhia nobilitară de oarecândva.

Politica germană de colonizare a dat faliment față cu forțele trezite și asociate polone. Lupta pentru pământ a dat o nouă organizație socială și economică Polonilor. Pe temeliea acesteia s'a înființat un fel de comunism polon pe care Polonia îl numesc întruparea culturii slave în Prusia.

Politica de germanizare violentă a dat următoarele rezultate:

1. Face imposibile rezultatele culturii generale prin germanizarea școlilor populare.

A învăța o limbă străină așa, că limba maternă să fie năbușită cu toate puterile, este o încercare căruia omul matur se poate supune dar pentru sufletul unui copil este nimicirea vieții sale.

2. Unde politica aceasta își ajunge țelul are numai atât rezultat, că produce o minoritate polonă bilingvă, ce prin urmare are mare avantaj față cu nemții în lupta economică.

3. Politica aceasta cum nu ar avea altă țintă decât atățarea poporului Polon contra Prusiei și ca să dea armă în mâna atățătorilor germanofili. Insus Delbrüch zice că „încetarea conflictelor și a tenziunii în luptele naționale este în favorul părții celei mai tari în privința economică și socială.

4. Rezistența și conștiința națională polonă trezită prin politica de violență a adus cu sine, că agricultura veche de nepăsare și neglijență polonă, a dat loc alteia ce poate concura perfect cu cea germană. Nobilimea polonă trindavă și netrebnică de oarecând tot mai mult ia parte în munca și organizarea economică serioasă a neamului său.

5. În urma politicii agrare artificiale germane polonii se industrializează tot mai mult. Reuniunea Marcenkowsky din Posen crește industria poloni foarte buni, cari fac progrese prin orașe. Așa s'a format o mică burghezime polonă care va deveni un stat major riguros al luptei naționale.

6. Față cu polonii ce știu două limbi industriale și comercianții cari știu numai nemțește se aseamănă cu cei schilozi cari umblă numai pe un picior. Ca să-și păstreze clientela trebuie să-și țină calfe poloni, în felul acesta generațiile de industriași poloni cresc.

7. Lozinca șovinistilor germani „Deutsche kauft nur bei Deutschen” s'a adeverit ca o armă cu două tășuri punându-o în aplicare și polonii ajungând la mai mari rezultate căci până acum erau mulți cumpărători dar puțini comercianți între poloni.

8. Feudalismul prusesc ce cu o mână face politică țărănească cu cealaltă întărește și înmulțește fidei-comisiile. Rezultatul e, că se vede cu ochii efectul polonizator al acestor mari proprietăți lucrute de zileri poloni etnici și mai ascultători.

Cu un cuvânt politica mânei de fier cu toată superioritatea germanismului pe toate terenele în butul mijloacelor bănești enorme puse în lucrare și în ciuda aparatului oficios a dat faliment pe întreaga linie. Hermann Kotschke în *Eine Reise in di Ostmark* zice: Trebuie să dispară duhul habalist (așa se chiamă germanisatorii cu orice preț). Neamțul trebuie să învețe că are să fie iarăși în bună prietenie cu Polonia. Trebuie să înțeleagă limba și cultura polonă și să ia parte ca simplu cetățian împreună cu el la concurența economică. Pe lângă aceasta se poate entuziasma liniștit că el e purtătorul culturii mai înalte și membrul rasei stăpânitoare în stat. Dar aceasta o poate dovedi cel mult prin stăruința sa că vrea alătura de cultura polonă să dea culoare germană Osarhului prin o specifică muncă stăruitoare car nu cu Ostmarhenyulag-ul. Dacă vrem să germanizăm pe cineva, aceasta nu succede cu opresiune și violență, astăzi în epoca democrației ci singur cu amabilitatea, așa că punem înaintea ochilor celeilalte naționalitatea noastră ca pe cea mai bravă”.

In jurul „scrisorii” d-lui Stroescu.

Scrisoarea marelui mecenat al Românilor din Ungaria, d. Vasile Stroescu, adresată soc. „Petru Maior” din Budapesta, a provocat o discuție vie în presa românească din regat și din Ardeal.

Voind dl Nanu, un publicist bucureștean, să publice o „scrisoare deschisă” către dl Stroescu, a fost refuzat din cauza termenilor prea violenți care-i întrebunța. Noi ne-am ocupat în special cu această scrisoare, publicată mai apoi în revista „Flacăra” din București.

Pe lângă aceasta și directorul ziarului nostru, dl Vasile Goldiș, a binevoit să-i scrie dlui Nanu o epistolă în care-i explică motivele ce ne-au îndemnat ca să-i refuzăm „scrisoarea deschisă”. Dl Nanu a publicat epistola dlui Goldiș în ultimul număr al revistei „Flacăra”, de unde o reproducem și noi.

Arad, 9 August n. 1912.

Iubite domnule Nanu,

Regret foarte mult că nu pot publica scrisoarea d-voastră deschisă către d. V. Stroescu. E prea izvorită din supărarea momentului și cred că peste câteva săptămâni ți-ar fi părut rău că s'a publicat. E cam prea-prea și scrisoarea dlui Stroescu, dar tot nu cred că ar fi bine să i se răspundă în felul acesta. Vezi, d. Tălășescu a nemerit tonul adevărat. Nu este întregul adevăr în scrisoarea dlui Stroescu, căci acest mire binefăcător al nostru arde de dorul de a vedea pe toți Români călăuziți de aceleași sentimente, de care este călăuzit dumnealui, și îl doare, că nu sunt toți așa. Durerea aceasta se oglindește în scrisoarea dumnealui și astu este o durere sfântă, care trebuie respectată. Stă mai presus de orice indoială faptul că fără înțelepciunea, chibzuiala, morala și vitejia marelui Rege Carol, România nu ar fi în situația frumoasă în care se află; tot astfel este adevărat, că România a avut și are mari și adevărați patrioți, cari au înălțat-o și o înalță, dar adevărat este și aceea că relele sunt încă multe și la d-voastră și la noi, și, dacă cineva apasă prea greu condeiul când biciuește răul, să nu-l muștrăm pentru asta, ci să ne bucurăm de nobilul izvor din care a răsarit supărarea lui.

Dar, dacă în scrisoarea dlui Stroescu nu se cuprinde întreg adevărul, ea cuprinde totuși mult adevăr. Nu este oare adevărat scandal că ziarul partidului național român din Ungaria și Ardeal, care duce lupta eroică pentru existența neamului întreg (căci, când noi ne vom stânga, sunt numărate și zilele Regatului român) nici după cele mai întinse zbuiciumări și încordări nu poate să aibă în România nici măcar 1000 de abonați, când ar trebui să aibă cel puțin 5000? Cum vei scuză deci, dle Nanu, această nemăpomenită indolență la un neam care vrea să trăiască? Cum va trăi, dacă nu vrea ori nu știe să se lupte pentru viață? Un neam care nu înțelege a jertfi pentru obște nu are în sine germenele unui viitor mai frumos. Măsurătoarea cea mai neînșelătoare pentru mărirea viitoare a unui popor este mărirea jertfelor, pe care el le aduce în timpul de față pentru afacerile sale obșteti. Și sub acest raport noi suntem departe chiar și de recordul cel mai modest.

Te rog, dle Nanu, să nu-ți publici scrisoarea nici în alte ziare. Ori, dacă voiești cu orice pret s'o publici, atunci te rog să dai publicității și aceste ale mele nepretențioase rânduri, ca lumea să cunoască motivele pentru care „Românul” n'a putut să publice scrisoarea d-voastră, pe care un Vasile Stroescu în nici un caz nu o merită.

Al d-voastră cu deosebită stimă

V. Goldiș.

Lupta în contra episcopiei maghiare

Adunările din comit. Sătmarului.

Poporul respinge unanim limba maghiară. — Preoți cu crucea în frunte. — Insuflătura poporului.

Se știe că marele congres național dela Alba-Iulia instituiseră un comitet de 50 de persoane, care avea însărcinarea de a continua lupta pentru apărarea integrității bisericii noastre gr. cat. române.

Acest comitet a ținut mai multe ședințe între care, printre alte mijloace de luptă s'a hotărât ținerea unei serii de adunări populare, în comunele primejduite, spre a protesta împotriva atacului nelegiuit al guvernului maghiar.

Adunările acestea, au provocat o însuflătura extraordinară în rândurile poporului.

La glasul conducătorilor politici și al bărbaților de seamă ai bisericii, poporul a răspuns în număr imens de mare, în frunte cu aproape toți preoții și învățătorii dela satele din partea locului, care au dovedit astfel că în ceasurile supreme ei știu să rămâie în fruntea poporenților lor.

Seria adunărilor s'a început prin cea ținută Duminică în 18 curent, în frunțașă comună Sanislău.

La adunare au luat cuvântul dl. Dr. St. C. Pop, deputat dietal, în numele și din încredințarea comitetului național, Const. Lucaciu, preot al Dorolțului și inimosul avocat din Beius Dr. Ioan Ciordaș.

Adunarea a fost deschisă de d. Alex. Pop, protopop, unul dintre cei mai distinși luptători naționali și apărători ai bisericii.

Acest vrednic protopop deși a avut foarte de 48 de ore a reușit să întrunească o adunare la care au participat aproape toți credincioșii comunelor Sanislău, Ciomocuz, Resighea și Pișcold.

Adunarea a fost deschisă de d. protopop Alexa Pop, propunând să se aleagă o deputațiune care să invite pe d. deputat St. C. Pop la adunare.

La apariția dlui deputat St. C. Pop a fost un moment impresionant, când o femeie bătrână l'a întâmpinat cu lacrimi în ochi, strigând „trăiască limba română și legea strămoșească”.

Dl Dr. St. C. Pop a vorbit despre situațiunea politică din țară insistând mai ales asupra politicii bisericești a guvernului actual care prin înșelăciune și informațiuni viclene, falsifică datele statistice, voeste să rupă cele mai curate și puternice parohii, gr.-cat. române și să le incorporeze noiei dieceze de Hajdudorog.

Despre această vorbire se va publica un raport amănunțit, ne mărginim acum a constata numai că publicul românesc căruia nu i s'a dat prilej să participe la adunări politice românești a fost atât de emoționat, încât cu mic cu mare a izbucnit în lacrimi jurând că mai bine voese să se prăpădească biserica, cu tot, decât să sufere rușinea și batjocura nemăpomenită de a se ruga lui Dumnezeu în ungurește.

A vorbit apoi despre votul universal, dl C. Lucaciu cu multă vervă și emoștine.

Iar distinsul avocat de Beius Ciordaș, printr-o cuvântare înflăcărată a jurat pe credincioșii gr.-cat. miți, să-și apere biserica, până la cea din urmă picătură de sânge.

Ziua aceasta a fost o zi de mare sărbătoare, pentru acești credincioși așezați la marginile extreme ale românismului, care cu atâta cinste apără existența neamului nostru.

După adunare s'au întrunit cu toții la d. protopop Alex. Pop, care este șeful tractului de Eriu, D-sa are satisfacția de ase mândri că tractul său este unul dintre cele mai bine organizate cu o preoțime inteligentă, înflăcărată și hotărâtă de a-și sacrifica viața pentru apărarea bisericii strămoșești.

Nu putem să nu amintim vrednicia dnei soție a protopopului care este sufletul acestui tract și ca o eroină îmbărbătează la luptă și strânge rândurile celor chemați de a lupta în primele șiruri.

Spre lauda preoției și a dascălimii constatăm cu deosebită mângăere sufletească, că aproape toți preoții tractului, cu dascăli împreună au participat la această adunare și s'au angajat la luptele ce vor urma.

Corespondentul nostru ne promite un raport amănunțit cu numele tuturor acelor bravi participanți, cari toți împreună au contribuit la splendida reușită a luptelor ce se inaugurează în părțile sătmarene, pentru scaparea bisericii românești.

Parohia Sanislău este una dintre cele mai distinse parohii și între credincioșii săi nu numără absolut nici un străin.

Luptele vrednicilor conducători au putut chiar să înfrunte mișeleasca încercare care în alte părți — durere a reușit — de a declara limba ungurească limbă a bisericii române.

A doua adunare s'a ținut în aceeași zi, în comuna Vezend. Această adunare a fost cât se poate de mărețată și pentru splendida reușită, lauda i se cuvine, mai ales preotului local Nicolae Bota și învățătorilor Mărcuți și Vereși, cari au știut să întrunească aproape întreg satul la adunare.

Trimișii comitetului național, au fost primiți de un splendid banderiu de călăreți. Dlui deputat St. C. Pop i s'a făcut o manifestație mișcătoare oferindu-i-se buchete de flori, iar două fetițe au presărat calea cu flori până la locul adunării.

Această adunare ca și cea din Sanislău a adus, hotărâri foarte energice. Declară că stă pe baza programului partidului național, a votat deplină încredere comitetului și clubului parlamentar al deputaților români.

Protestează contra pomenitului atentat îndreptat împotriva bisericii române.

Cere arhierilor cea mai inversunată opunere tuturor încercărilor mișelești de ai deslipi de biserica națională și pentru garanții că astfel de atentate rușinoase să nu se repeteze, cere recunoașterea autonomiei bisericilor catolice pe baza naționale.

Cere mai departe introducerea votului universal, egal, secret și după comune, cu cadastre naționale.

Și la aceasta adunare au luat cuvântul aceeași oratori ca în Sanislău. Vorbirile măiestre au fost primite cu aplauze furtunoase și la sfârșit feciorii români au cântat „Deșteaptă-te Române” de răsunau văzduhurile.

A treia adunare s'a ținut în 19 August la orele 10 în frunțașă com. Dengheleag.

D. Dr. St. C. Pop a fost însoțit de o mulțime de intelectuali din toate părțile fiind găzduiti peste noapte cu toții la distinsul preot Mureșan.

Despre decursul acestei adunări vom reveni. De-ocamdată spunem că și aici a domnit cea mai înălțătoare însufletire.

A patra adunare s'a ținut la 20 August, după amiazi la orele 4 în Somoș Dob protopopiatul Sătmarului.

Sufletul conducător al acestei comune este vrednicul protopop Mihail Ciurdar, care nu de mult a fost condamnat de tabla din Seghedin la trei luni de zile temniță pentru agitație, pentru singurul motiv că a cutezat să îndemne pe credincioși a se ruga întotdeauna în limba maicei lor.

Observăm că și acest tarct este destinat a fi aruncat în gliarele eparhiei gr. cat. maghiare, deși toate parohiile din tract sunt curate românești, ba în unele comune nici nu sunt unguri și nici nu se vorbește ungurește.

La această adunare, a luat parte și puternicile comune Moftin, Jidani (unde nu sunt unguri) Bogosi și altele.

Deși protopopul local, numai în presara zilei de adunare primise telegrama vicespanului că adunarea este conceasă, totuși s'a adunat un public imens, vrednicii preoți din satele amenințate, au alergat la adunare cu credincioșii lor.

La această adunare ca organ oficios a fost de față propetorele cercului și a putut să se convingă cu câtă inversunare poporul român

a răspins infama încercare de-a fi dezbinat și rupt dela sânul bisericii sale.

Vorbirile ținute de aceiași oratori au fost ascultate cu sfîntenie și rezoluțiunile s'au primit cu o însuflețire ce nu se poate descrie.

Fruntașii din părțile respective susțin că aceste adunări au cimentat legătura cridincioșilor din părțile expuse cu biserica. Poporul, în urma vorbirilor frumoase și extrem de *hotărâte a declarat a lua lupta față cu cele mai turbate încercări.*

A fost o mare greșală, că s'a neglijat în trecut aceste sentințele ale românismului în părțile apusene.

Fie-ca primejdia ce se arată să fie învățătură pentru cei chemați a conduce destinele bisericii și ale neamului și să desvolte mai ales în aceste părți activitate rodnică.

Deocamdată ținem să constatăm însă, indignarea nestăpînită ce domnește în popor pentrucă în unele sate nu au văzut fața Episcopilor lor de 60 de ani de zile, astfel că oamenii au și uitat că există episcopi.

Dorim că această urare să o auză Dumnezeu dar până la dănsul ar fi bine să nu o treacă cu vederea nici episcopii noștri gr. cat.

Cronică din Paris.

Moartea compozitorului Massenet. — Toamnă precoce. — Vizita ex-sultanului din Maroc în Franța. — În jurul unui nume de romancier.

Massenet a murit. Pe nimeni nu l'a surprins această moarte: ilustrul compozitor s'a stins la șaptezeci de ani și boala îi brăzda în fiecare zi mai adînc chipul — dar toată lumea îl regretă din suflet pe acest moșneag blînd și poetic, încântător și bun, cu ochii vecinic inspirați, cu zîmbetul de o dulceață feminină. L'am întâlnit pe Massenet acum patru luni într-o sală din muzeul Luxembourg. Era însoțit de o doamnă tânără și elegantă: nevasta lui. Și par'că aud încă exclamațiile lui de admirație în fața tablourilor care-l fermecau. Entuziasmul acela tineresc, fierbinte și sgomotos dădeau o grație nespusă chipului său de bătrîn. Buclele albe îi fluturau în vînt — și din ochii lui țîșnea a rază așa de caldă, de simpatică și de naivă, încît m'a obsedat zile întregi.

Grație, avînt, inspirație, farmec — iată din ce se compune opera lui Massenet. Muzica lui e muzica tinereței, în cea mai curată expresie a acestui cuvînt. Și cînd zicem tinerețe, zicem iubire. Subiectele amoroase, l'au atras cel mai mult și în ele a reușit el cel mai bine. Pe cine nu l'a fermecat vre-odată ariile din *Manon*, din *Werther*, din *Thais*? Și în toate numeroasele opere pe care le-a compus, partea dragostei e la el cea mai frumoasă. În *Sapho*, în *Don Quichotte*, în *Bacchus*, inspirația lui Massenet se manifestă cu o dulceață nespusă. În *Cid*, partițiunea eroică e mai prejos de cea erotică. În *Jongleur de Notre-Dame*, seoașă din inimitabila năvelă a lui Anatole France, marele compozitor stăpînește muzica, cu un eternism, cu o duioșie pe care nu o regăsim întotdeauna în faimoasele compozițiuni al lui Claude Debussy. Acum un an s'a reprezentat pentru întâia oară la Monte-Carlo, opera *Roma*, cea din urmă compozițiune a lui Massenet.

Ba mă înșel: nu e cea din urmă. Maestrul a lăsat, spune-se, o operă nouă, care nu așteaptă decît să fie reprezentată. În ori ce caz ea nu ar mai avea ce să adauge la gloria fecundă a lui Jules Massenet.

Fiu al unui fost soldat al lui Napoleon I, răposatul compozitor, a cunoscut în viață toate norurile. Personal, el a fost omul cel mai bun, cel mai serviabil, cel mai seducător. Moartea sa încheie o existență, fără întrerupere laborioasă și strălucită.

— Adevărat să fie că bătrînul nostru pămînt se îndreptează încet-încet spre una din acele alterări, așa cum a avut el să sufere de nenumărate ori în decursul lungului său trecut? Faptul e că de vre-o zece ani încoace, echilibrul anotimpurilor e sdruncinat. Pe zi ce trece el se sdruncină tot mai mult. Nu mai avem vară, nici toamnă, nici iarnă la epoci determinate. Anotimpurile se confundă. Și e neplăcut și neliniștitor să asistăm la aceste încercări. Suntem în August, toamnă veră; din luna Iulie încă, toamna și-a trimis frigul și vîntul și doala de-asupra capetelor noastre. Parisul geme sub un diluviu cotidian: prin apartamente pâlăie focul în sobă.

Da, la Paris geme vîntul, ploaia cade și un frig pătrunzător te îngheață până la oase. Am petrecut și eu câteva zile în Bretania, crezînd că voi da iar cu ochii de soare, de zile radioase, de peisagii vaste și calde. Am fost nevoit să mă întorc iar la Paris: iarna e mai

biu: la oraș. Și tremul cu care m'am întors eu, gemea de sutele de vilegiaturisti cari se grăbeau să-și reia ocupațiunile în capitală. Parisul e mai populat ca în alți ani pe timpul vacanței. Zece de mii de parizieni au renunțat la șederea lor climaterică sau balneară.

Plouă, plouă. Este așa de trist cînd ni se smulge bucuria zilelor radioase de vară, da atîta timp așteptate! Ne lămuram așa de mult la gîndul că vom trăi câteva luni sub cerul albastru, sub soarele cald. Pânza de ploaie mohorește văz-uhul; și nu mai putem gusta nici magia naturii potolite și blînde, nici verdele aspect al ierbei și al copacilor înfloriți. Sena e turbure și neagră.

Ne gîndim că de acum intrăm în toamnă, în toamna adevărată, căreia îi va urma lunga și uniformă iarnă. Și la anul poate că vara va fi din nou aspră și ploioasă ca luna lui Noemvrie.

Picături de ploaie, improașcă geamurile și adumbresc trotuarul. Pe strădă, trecătorii sunt rari. Și Parisul e trist, căci are numai neplăcerile iernei, fără a avea încă și bucuriile ei.

— Mulei-Hafid, acum o săptămână împărat al Marocului, astăzi sultan abdicat, a debarat alaltăieri la Marsilia. Sumptuosul sultan și-a realizat în sfîrșit visul, mîngăiat de atîta vreme, de a vizita Franța. Mulei Hafid pune pentru întâia oară piciorul pe continentul european. Are de gînd să facă o cură la Vichy, după care va fi cîtva timp oaspele Parisului. Și abia ajuns la Marsilia, fostul suveran al Marocului a scos sute de strigăte de admirație în fața celor ce-i vedeau ochii. El a mărturisit secretarilor săi că nici prin vis nu i-ar fi trecut că poate să existe în lume atîtea minuni. Minunile acestea nu sunt de fapt în ochii orientatului decît zilnică activitate a lumii civilizate, cu care noi europenii suntem așa de obișnuțiți.

Mulei Hafid e însoțit de un lung cortegiu și de un numeros... harem. De îndată ce a debarat la Marsilia, s'a simțit uluit de vioia mișcare a marelui port, a cărei activitate i-a părut într-o dată infernală. Apoi, ochii lui s'au oprit ca hipnotizați pe marea masă de piatră a catedralei. Cînd i s'a spus că acea clădire enormă e biserica creștinilor, el a cerut numai decît s'o viziteze. Religiosul orientat s'a simțit plin de respect față de niște oameni al căror cult se manifestează sub un adăpost așa de grandios. Seara el a asistat cu gravitate la o reprezentație de café-concert.

Vizita lui Mulei Hafid în Franța, trece aproape ne băgată în seamă. Guvernul l'a primit cu onorurile convenite unui ex-sultan, e adevărat, dar primirea ce i s'a făcut e cu o grabă rece. Francezii nu pot să uite duplicitatea, viclenia, de care a dat dovadă fostul suveran, precum și greutățile pe care le-a creat el cu atîta ipocrizie expansiunii franceze în Maroc. Ex-sultanul s'a supus numai atunci cînd și-a dat seamă că e prea slab pentru a se putea lupta cu Franța și că toate împotririile lui ar fi înzadar.

— Săptămîna trecută s'a inaugurat la Fécamp, o statuie a scriitorului Jean Lorrain, mort acum șase ani. Monumentul a fost ridicat din inițiativa cătorva prieteni ai răposatului. Opinia publică precum și cercurile literare din Franța s'au desinteresat aproape de desăvîrșire de recenta solemnitate.

Cu toate acestea Jean Lorrain a fost un scriitor de un simț fin și strălucitor, un romancier original și un cronicar de mîna întâi. Stilul lui e simplu și scînteietor, puterea lui de observație e foarte mare și pătrunzătoare, psihologia îi e ascuțită, mai ales în studierea subiectelor cu temperament morbid. Pe cînd trăia, Jean Lorrain se bucura de o reputație bine meritată; și nu ezită nici un moment să afirm, împreună cu mulți alții, că romanul lui *Monsieur de Bougreton* este un adevărat cap-d'opere.

Cu toate acestea memoria acestui scriitor, nu se bucură de multă considerație în Franța și numele lui are un răsunset anticipat. Și cu drept cuvînt. Cu tot talentul său literar, Jean Lorrain a dus o existență privată detestabilă; imoralitatea lui l'a întrecut talentul. Aventurile cele mai scârboase îi păstrează memoria. Și cu prilejul acesta, revine pe tapet mult discutata chestiune, dacă artistul, creatorul, este sau nu solidar cu omul care a fost în viață.

Bunul simț și experiența zilnică ne sfătulse să răspundem da! Căci nu putem știța pe scriitor, dacă omul care este el, e nedrept de stimă. Numai gențiile mari, covârșitoare, un Shakespeare, un lord Byron întunecă prin valoarea lor imoralitățile de cari s'au făcut vinețate în viață. Și încă, trebuie să treacă multe decît să poți fi absolvit. Talentul însă are nevoie de o protecție morală ca să poată subsista; altfel, el se prăvălește sub ruinele corupției aceluia care l'a exercitat.

Jean Lorrain va fi, imi închipuiesc, în curînd nîrat. Și pînă la el ar trebui să ne învete pe noi scriitorii, că mîna, conștiințiozitatea și virtutea ne este tot atît de necesară ca și un talent ciușit.

Serbările Ligei.

Spre a-și desfăce măcar o parte din biletele încă nevîndute ale Lotăriei din produsul căreia Liga Culturală vrea să-și clădească localul propriu, menit să-i usigure și însemnate venituri pentru sporirea culturii românești de pretutindeni, se organizează mari serbări în Parcul Carol I-ii din București, care vor ținea dela 26 la 28 August.

Astfel de serbări n'au însă numai acest scop. Cellalt l-ar putea arăta Ligei și afluența uriașă de lume din anul trecut, cînd Bucureștii au fost năvăliți spre umirea organizatorilor, de Români din toate ținuturile și de mii de mii din mijlocul țărînimei. Acești oameni nu căutau numai bărcile pe lacul Parcului, ori „distracțiile americane” ori luminația și muzicile. Cei mai mulți — afară doar de mahalalele Bucureștilor — au cerut să se vorbească sufletului lor.

A fost încă un îndemn cătră „olimpicele românești” pe care le cerea în 1906, a doua zi după marele succes românesc al Expoziției jubilară, un colaborator al revistei „Sămănătorul”, susținut apoi de atîta alții. E vorba de sîrbători anuale, cu caracter, am zice „amficionic”, la care să se adune Români din toate unghiurile, întrecându-se în frumuseța portului, în căldura cântărilor, în meșteșugul danțului, în deprinderea sporturilor sănătoase și în care să se prezinte, de pretutindeni, pentru premii poezii, bucăți de muzică în care să se dea rost aspirațiilor, tot mai puternice, ale energiei naționale în vădita creștere biruitoare.

Cu ajutorul tuturora, Liga Culturală vrea să încerce. I se pare că acest lucru trebuie făcut, și se știe că Statul nu-l poate face.

Așa fiind, chiamă din vreme orice bunăvoință și orice talent în sprijinul inițiativei sale și crede că nici acum glasul ei nu va răsuna în pustiu.

N. Iorga.

Program provizoriu pentru serbările Ligei.

La serbările Ligei din Parcul Carol (26—28 August) se vor premia în bani:

Cel mai frumos imn înălțat sufletului românesc.

Cea mai frumoasă arie pentru acest imn.

Cel mai practic și ieftin port românesc, care să se poată generaliza ca uniformă de școli.

Se va reprezenta pentru întâia oară piesa lui Gheorghe Baronzi, Răscoala Seimenilor, scrisă prin 1860, și piesa lui Hașdeu, Domnița Ruxanda.

Se va înfățișa într'un castel ce va reda cetatea Hotinului, o nouă și mare expoziție basarabeană.

Se vor face cetiri din operele poezilor basarabeni.

Se vor invita societățile muzicale din toate provinciile românești a delega câte o singură cântăreacă de arii românești și se va acorda un obiect de artă celei care va birui.

Programul definitiv și amănunțit, se va publica în curînd.

Cronică externă.

„Pentru mărirea Bulgariei.” O frază din cuvîntarea suveranului Bulgariei, rostită în fața corpului diplomatic, la Tîrnova, e menită să fie comentată cu aprindere, și interesează de aproape și pe frații din România.

Țarul a zis textual:

„*Voiu continua să-i consacru toate silințele pentru „mărirea Bulgariei”.*”

Acestea sunt cuvintele țarului Ferdinand după chiar relația agenției oficioase.

În momentul cînd circulă versiuni atît de alarmante asupra păcii din Balcani, cuvintele acestea ale suveranului Bulgariei trebuiesc relevate și au o semnificație deosebită.

Rusia amenințată de Austria și România.

Aventurierul politic *Cerep Spiridovici*, șeful panslaviștilor, a publicat un studiu în care a spus între altele că Rusia este expusă unei primejdii iminente. Austria ar fi gata să năvălească în Polonia iar România în Basarabia.

Ziarul „Odeskia Novosti” deși nu se arată alarmat ca Spiridovici, totuși găsește că

situația va deveni foarte grea pentru Rusia într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat. Ziarul rus argumentează spunând, că până acum diplomațiile din Austria și România păstrau o oareșică rezervă în relațiile lor dar că de un timp încoace legăturile dintre cele două țări au început să se manifesteze în mod ostentativ. Ziarul rus dă ca pildă în această privință vizita șefului statului major austriac la regele Carol și a generalului Averescu, șeful statului major român, la Viena.

„Odeskia Novosti” amintește și de vizitele reciproce ale garnizoanelor limitrofe precum și schimbul de complimente ale presei din ambele țări. Caracterul ostentativ al acestor gesturi, spune ziarul rus, este evident.

România nu poate uita Basarabia și nu pierde speranța s'o recapete. Acest sentiment îl exploatează față de România și Germania și Austria. Și cum Rusia tinde acum la deschiderea Dardanelor pentru vasele ei, ceea ce ar crea pentru flota rusă din marea Neagră un rol și o situație privilegiată, Austria va ajuta României să-și creeze o flotă puternică care să poată ține piept flotei rusești. Portul Constanța va deveni astfel un centru de mână întâiu și baza navală a României.

Ziarul „Odeskia Novosti” termină spunând că deși nu trebuie să se cadă în exagerările lui Spiridovici, totuși Rusia trebuie să aibă ațintită privirea asupra politicii României.

Dela frați

DIN ROMÂNIA.

Serbarea „Ligei culturale” în Călimănești. — Opera culturală a unui transilvănean în România.

Duminecă în 29 Iulie v. „Liga culturală”, secția Călimănești a organizat la îndemnul primarului Ion Vasiliu, o frumoasă serbare cu concursul corpului didactic și al elevilor dela asilul „Elena Doamna”. Programul bogat, compus din recitări, din cântece, din jocuri naționale și exerciții gimnastice a satisfăcut întreaga asistență.

Beneficiul net a fost destinat pentru „Căminul studenților basarabeni.”

Cu această ocazie ținem de datoria noastră să scoatem în relief o frumoasă activitate culturală pe care o desvoltă în Călimănești primarul de acolo, d. Ion Vasiliu, un român transilvănean, originar din comuna Boița de lângă Turnul-Roșu, care este stabilit aici în Călimănești de vr'o 15 ani.

Pe întreagă Valea Oltului el se ocupă cu diferite întreprinderi, lucrări, exploatare de păduri etc., cu care ocazie a dat dovezi de multă pricepere, de activitate cinstită și de o energie exemplară; ceea ce a avut drept urmare că de mai mulți ani este președinte al „Ligei culturale” înființate de d-sa. Starea d-sale materială este din cele mai bune, având un otel cu 100 camere. La îndemnul și cu ajutorul său s'a clădit o frumoasă și falnică biserică cum puține află în întreaga țară. Ardelenilor cari trăiesc în România le face cinste.

Coresp.

Ordin ministerial în contra monetelor-juvaere.

„Monitorul oficial” publică un ordin ministerial către oficiile de dare (perceptorate) în care li se ordonă acestora că sub nici o condițiune să nu mai schimbe monetele purtate ca juvaere, ci, din contră, la prezentare să facă o tăietură la marginea monetelor și astfel să fie redade proprietarilor lor ca „fără preț”.

Monete de aceste se află în sinul populației celor trei mari comitate ale Ungariei, anume în Caras-Severin, Torontal și Arad în valoare de mai multe milioane. Aceasta se poate constata din faptul, că înainte cu 25 de ani la regina valutei, de pe teritoriul numitelor comitate s'au schimbat monete în valoare întreagă în suma de 4 milioane florini. Și astăzi, când criza financiară este așa de mare, li se aduce tocmai săracilor această pagubă enormă căci plătindu-li-se pentru moneta valoarea metalică numai, vor primi dela argintar 6 fil. pentru un gram de argint, ceea ce face la o salbă în valoare de 80 cor. — 28 cor.

Unde este aci resonul?

Aceasta este o mare nedreptate.

Un industriaș din Lugoj, anume Edm. Neumann își exprimă convingerea, că dacă plângeră celor loviți prin această ordinațiune s'ar prezenta prin sute de mii de cetățeni ministrului de finanțe, acesta ar trebui să o ia în considerare.

Noi având convingerea, că ministrul nu-și va mai retrage ordinațiunea, îndemnăm din nou pe conducătorii naturali ai satelor noastre să-l lămurească poporul chestiunea aceasta și să-l sfătuească a abandona pe viitor purtarea monetelor purtate ca juvaere, căci ca să fi de aci înainte nu numai un lux, ci de drept o ruină materială.

Criza din Turcia.

Arad, 21 August.

Chestia albaneză, care părea în zilele ultime a-și fi aflat o soluție pașnică, amenință a provoca din nou complicații fatale pentru Turcia. Albanezii adunați în Üsküb nu sunt mulțumiți în chestia reînapoierii armelor. Ei pretind că toate armele să fie reînapoiate, căci în caz contrar, le vor lua cu forța din arsenale. Reprezentantul guvernului și președintele comisiei albaneze Ibrahim Pașa în urma atitudinii amenințătoare a Albanezilor s'a văzut constrâns a întrerupe tratativele și a dat un ultimatum, ca în timp de 24 de ore Albanezii să părăsească orașul, căci în caz contrar toți Albanezii vor fi deținuți. Un alt pericol și mai mare amenință însă: Albanezii intenționează a porni împotriva Salonicului și avant-posturile lor se află deja în Köprüllü (Veles), care se află la o depărtare numai de 130 kilometri dela Salonic. Pătrunderea Albanezilor în Salonic guvernul otoman voiește să o împiedece cu orice preț și a dat ordin urgent, ca să se iee toate măsurile necesare.

Pe lângă întorsătura periculoasă, ce a luat-o chestia albaneză situația internă a Turciei s'a agravat și prin neînțelegerile, ce domnesc în sânul cabinetului. Ministrul de interne Zia Pașa a trebuit să demisioneze, iar urmașul lui, care numai de vre-o câteva zile își ocupase postul, iarăși și-a dat demisia, neputând păși cu destulă energie împotriva comitetului june-turc, a

cărui membru secret e Hilmi-Pașa, ministrul de justiție. Slăbiciunea aceasta internă poate pricea căderea guvernului, care mai are a se lupta și cu Liga militară, a cărei membrii mai tineri, deși au depus jurământ a nu mai face politică, pretind ca vre-o câțiva membrii ai cabinetului să-și deie dimisia.

Pentru propunerea contelui Berchtold, ca între Puterile europene să se pornească un schimb de idei cu privire la situația din Turcia, până acum sunt auspiciile cele mai favorabile. Germania s'a declarat pentru propunerea contelui Berchtold și după cum se vestește Rusia și Italia și-au anunțat aderarea lor. Guvernul englez a primit cu mare căldură propunerea și singur numai Franța până acum, n'a dat nici un răspuns.

Telegramele despre evenimentele mai recente sunt următoarele:

Amnestie generală.

Constantinopol. — Consiliul de miniștri, deliberând astăzi asupra chestiei albaneze, a hotărât să decreteze amnistia generală.

Pe de altă parte, a dat ordin să se ia măsuri energice pentru a se împiedeca orice mișcare de rebeliune. Comandantul corpului de armată din Salonic, a primit ordinul să fie gata 30,000 de oameni, pentru orice eventualitate.

Arnăuții voiesc să plece spre Salonic.

Salonic. — Se svonește, că arnăuții intenționează să plece împotriva Salonicului. Cauza la aceasta ar fi și atitudinea cabinetului, prea indulgentă față cu comitetul june-turc. Guvernul a cruțat oameni, cari în oficiile ce le ocupă protejează activitatea junilor-turci. Arnăuții sunt de părere că între astfel de împrejurări, concesiile făcute de guvern se pot primi numai cu multă rezervă, căci ei nu-și văd asigurată ținta și pe viitor.

Üsküb. — Ibrahim Pașa a întrerupt tratativele și a declarat că, dacă Albanezii în timp de 24 ore nu se vor depărta din oraș, toți Albanezii armați vor fi deținuți.

Neînțelegeri în sânul cabinetului.

Constantinopol. — Ministrul de interne și-a dat dimisia. Ca motiv al demisiei se dă starea sănătății ministrului, dar se crede, că demisia e datorită aceleiaș cauze cu cea care s'a provocat demisia lui Zia pașa și anume neînțelegerile din sânul cabinetului cu privire la politica internă.

Ministrul de interne Damrad Șerif pașa ar fi cerut înlocuirea câtorva valii tineri turci.

Se zice că și Hilmi pașa va demisiona.

Conflictul cu Muntenegru.

Cetinje. — Știri cum că însărcinatul de afaceri al Muntenegrului la Constantinopol ar fi remis Porței o notă cerând îndeplinirea protocolului ultimei emisii turco-muntenegrene, nu este exactă.

Dela remiterea notei comune către marile Puteri prin care guvernul muntenegrean le cerea să găsească un mijloc radical și urgent spre a înlătura toate cauzele incidentelor de graniță nici guvernul, nici însărcinatul de afaceri muntenegre n'au făcut vre-un demers la Constantinopol în sensul stărei sus menționate și nici nu vor face un atare demers.

Constantinopol. — Guvernul a ordonat o anchetă severă la Berana. Starea de asediu va fi proclamată.

Luptele continuă la graniță. Muntenegrenii ar înainta spre Berana.

Turnătorie de fer și fabrică de mașini societ. pe acții în

Oradea-Mare (Nagyvárad) Össi-tér.

Fabrică de mașini agricole, de pluguri și de șinuri pentru căi ferate înguste; construcții de fer, lucrări de comunicație, atelier pentru reparaturi, birou telegrafic. — TELEFON n-rul 340.

Propunerea contelui Berchtold.

Viena. — „Neue Freie Presse” primește din Berlin: Kinderlen Wächter a referat în Wilhelmshöhe împăratului Wilhelm despre propunerea contelui Berchtold. Guvernul și diplomația Germaniei va sprijini propunerea. Împăratul Wilhelm a aprobat atitudinea oficiului său de externe. Ziarul mai spune, că contele Berchtold îndată ce vor sosi răspunsurile guvernelor își va face propunerile concrete. Rusia și Italia au anunțat aderarea lor.

London. — Agenția Reuter anunță că secretarul de stat, Grey a răspuns la inițiativa contelui Berchtold, că se va simți foarte fericit, luând parte la schimbul de idei referitor la situația provinciilor din Balcani ale Turciei.

Sofia. — „Utro” într'un articol de fond declară, că opinia Bulgariei va fi foarte mulțumitoare contelui Berchtold pentru inițiativa sa.

Flota italiană la Tenedos.

London. — Agenția Reuter a primit o depeșă din Dardanele, cu data de 17 August, spunând că flota italiană a apărut noaptea în fața insulei Tenedos.

Cronica științifică.**Meteori.****Stele filante. — Bolizi. — Uranoliți.**

Cine nu a văzut, în câte-o seară senină, cum dintr'un punct al firmamentului se desprinde pe neașteptate câte-o stea, aleargă ca săgeata prin văzduh și dispăre ca un vis? E *stea filantă*, anumiți nu tocmai corect și stea „căzătoare”. Este simbolul victiei, care asemenea se ivește, trece și se petrece. Unele din stelele acestea dau schinte, exploadează în bucăți, luminează mai tare decât luna. Poporul le zice *smei*. Astronomia — *bolizi*. Altele cad pe pământ și atunci se numesc *meteoriti* sau *uranoliți*, adică pietri din ceriu.

Stelele filante bolizii și uranoliti se numesc în general meteori, iar acel ram al astronomiei care se ocupă cu studiarea lor este *astronomia meteorică*.

Cu universul planetar și sideral stăm în legătură prin vibrații eterice, pe cari le simțim ca lumină și căldură. Apoi prin atracția universală.

Meteori sunt mesageri *materiali*. Și numai analizăm chimicește, materii metalice și pământoase, rătăcite din regiuni depărtate ale spațiului ceresc. Și rămănem surprinși când în ele constatăm aceleași minerale și metale, de cari avem și pe pământ. Încă Newton propunea că materia din care se compune o grupă de corpuri cerești, un sistem solar, în mare parte este una și aceeași.

Înălțimea, pe unde zboară stelele filante, se poate calcula din observări simultane făcute în locuri diferite. În termen mediu se ivesc la 180—200 km, și dispar la 100—90 km.

Determinarea teoretică a înălțimei se poate face cu aceeași exactitate, cu care măsurăm distanțele pe pământ.

Direcția în care aleargă un meteor, nu este aceeași pentru observatorii din diferite locuri. Fapt ușor explicabil. Calculând diferența, aflăm înălțimea. Astfel de observații corespondente au executat pentru întâia oară Benzenberg și Brandes în Göttingen la 1798 înregistrând meteori în harte speciale și însemnând timpul apariției și dispariției lor. Așa se fac și astăzi observațiile menite să servească de temelie calculului trigonometric.

Din depărtarea reală, calculată trigonometric, și din celeritatea mișcării aparente, putem determina *celeritatea reală*. Ajungem la iuțeli, ce nu sunt de ordine terestră, întrecând pe departe celeritatea de mișcare a Pământului în jurul Soarelui. Stelele filante aleargă cu iuțea de 42.540 metri pe secundă, în timp ce Pământul abia progresa cu 29.460 metri.

Dintru aceste cu adevăr s'a socotit că meteori planează, rătăcesc, în jurul Soarelui pe căi

eliptice foarte întinse. Când calea Pământului întretaie elipsele lor: întâlnim și stelele fugace, uneori ca roiuri aprinse. Când ne vin în față, iuțea mișcării lor face 42.540 m. ÷ 29.460 m. = 72 km. pe secundă. Când ne ajung din dos, iuțea scade la 42.540—29.460 = aprox. 13 km. Când ne ajung costis, avântul lor variază între 30—40 km. pe secundă.

Energia uriașă, ce le împintină cu așa iuțeli din adâncimile universului, întâmpină în atmosfera noastră piedecă serioasă. În sensul legei „Conservării energiei” nu se poate pierde însă nimic. Energia de mișcare se transformă în *căldură* și în *lumină*. Meteori se înfierbântă. Devin incandescenti. Temperatura enormă îi topește. Li macină. Li volatilizează. Când se răcesc aceste particule, cad inerte pe pământ. Se admite că anual ajung în atmosfera noastră cam trei miliarde de stele filante, dintre cari nenumărate rămân pe suprafața pământului ca praf cosmic.

Radianți.

Regiunea de ivire a meteorilor se numește radiant. Nu toate pleacă imediat din radiant, ci numai linia de prelungire a căii lor aparente duce acolo.

Nu în toate nopțile se observă același radiant. Se constată perioade anuale și lunare, între cari cele mai de frunte sunt:

Radiantul	Epoca	Maximum	Descoperitor
Aurorant	28 Dec. — 4 Jan.	2 Jan.	Heis
Lira	16 — 22 Apr.	20 Apr.	Herrick (1839)
Persu	11 Iul. — 22 Aug.	10 Aug.	Musschenbroeck
Orion	9 — 29 Oct.	18 Oct.	Schmidt
Leu	9 — 14 Nov.	14 Nov.	Humboldt
Andromeda	25 — 30 Nov.	27 Nov.	Brandes
Gemeni	1 — 14 Dec.	10 Dec.	Greg.

a) Roiul din April, Liridele, a fost bănuț de Arago. Flux considerabil de stele filante, care a provocat de multe ori numeroase căderi de uranoliti. Analele chineze ne oferă, cu secole înainte de Era noastră, diferite informații asupra acestui fenomen interesant. Curenți mari în 25 April 1695, 22 April 1800, 20 April 1803.

b) *Persidele* din 10—11 August, numite și „*Lacrimile Sfântului Laurentiu*”, un martir creștin, decapitat în Roma la 258 d. Chr. Observate de mii de ani. După o tradiție veche, răspândită în regiunea muntoasă a Pelion-ului din Tesalia, în noaptea Schimbării la față, 6 August, se deschide cerul și se văd candelile aprinse.

c) *Leomidele* din 14 Noemvrie, satorite în 1799 de Alexandru Humboldt și botanistul francez Bonpland, pe când se aflau în Cumana (Venezuela, America de sud). Manifestă perioade de intensitate deosebită la câte 33 ani.

d) *Andromedidele* din 27 Nov. au produs fluxuri extraordinare în 1872 și 1885.

Aceste sunt roiurile cele mai importante. Radianți de însemnătate secundară sunt destui. Anuarul Biuroului de Longitudini din Paris înregistrează 63. După datele furnizate de anuare în fiecare noapte putem evalua la 6—7 punctele radiante, ce apar în diferite constelațiuni. Filantele cari nu se ivesc din puncte de divergențe bine satorite se numesc *sporadice*.

Variațiunea orară a meteorilor.

Pe la mijlocul veacului XIX s'au făcut numărări minuțioase cu privire la ivirea stelelor filante, după singuraticile ore ale nopții, după luni și regiunile cerești. Astfel de observații au dat câteva rezultate, cari imediat în „*Kosmos*”-ul lui Humboldt (III, 439. Ed. Cotta) sunt considerate drept piedeci serioase în calea unei explicații simple a fenomenului. Prin numărări ulterioare, întreprinse de astronomii germani Iuliu Schmidt în Bonn, Eduard Heis în Aachen, Rudolf Wolf în Zürich, precum și de francezul iantast, dar harnic și răbduriu Coulvier — Gravier (vezi tratatul acestuia prezentat Institutului din Paris în 1845: „*Sur la variation horaire des etoiles filantes*”) s'a dovedit treptat, că

1. frecvența meteorilor crește de seara spre dimineața;

2. după miezul nopții, între orele 2—3 se ivesc, în termen mediu, de două-ori atâtea stele filante ca seara;

3. dinspre răsărit se ivesc mai multe stele filante decât din celelalte regiuni ale cerului.

Aceste rezultate satorite exclusiv pe temelie de observații, era gata să ducă în eroare pe cer-

cetători cu privire la originea fenomenului, dacă nu venea bărbatul ales, căruia atât de mult avem să-i mulțumim pentru cunoașterea meteorilor. Acest bărbat ales era astronomul italian *Schiaparelli* dela Observatorul din Milano.

Schiaparelli a arătat că meteori departe de a avea origine terestră, ei își manifestă evident originea cosmică, dacă luăm în vedere iuțea lor de mișcare, apoi rotația zilnică și revoluția anuală a Pământului.

Când un punct de pe suprafața pământului are miazăzi, e clar că orisonul său se află *înăluntru* orbitei terestre. La miezul nopții *în afară*. La răsăritul și apusul Soarelui, orisonul e perpendicular pe linia orbitei. Având în vedere, că Pământul progresa în jurul centrului solar în sens invers pe cum merg arătătoarele unui orologiu, reiese că dimineața, la răsăritul Soarelui, sburăm spre zenit-miazăzi sau mai corect spre acel punct din ecliptică, ce se află situat la 90 grade spre apus dela Soare și se numește *Apex*. Spre apex sburăm totdeauna cu iuțea mijlocie de 29.460 metri pe secundă. Când Soarele se află în meridian, noi sburăm spre apus. Când Soarele apune, noi sburăm spre nadir. Când Soarele e spre nadir (miezul nopții), noi sburăm spre răsărit. Și așa mai departe.

Seara, sburând spre nadir, adică cu dosul spre apex, ne vor ajunge relativ puțini meteori, cu diferența de celeritate 42.5—29.5=13 km. Dimineața, sburând cu fața spre apex, întâmpinăm mai mulți meteori, fiindcă mergem *spre ei*, cu suma iuțelilor 42.5+29.5=72 km.

Relația dintre comete și meteori.

Teoria meteorilor ofere interes științific deosebit, de când lucrările astronomilor au promis să se constate că anume comete își efectuează calea în jurul Soarelui pe căi identice.

Prin determinarea poziției punctului de divergență (radiant) și cunoașterea epocii, în care observatorul zărește cel mai mare număr de filante, avem numai decât posibilitatea de a calcula elementele orbitei. Comparând elementele roiurilor cu elementele cometelor, s'a ajuns în multe cazuri să se statorească cu certitudine identitatea celor două căi.

Mai întâiu, Schiaparelli a demonstrat pentru *Perseide*, că ele se mișcă pe drumul mării comete III 1862, a cărei orbită întretaie ecliptica într'un punct, pe unde Pământul nostru trece în 10 August.

Dar ce nex poate fi între cometă și meteori?

Congruența căilor o putem explica numai dacă admitem, că materia cometei, ori particule din materia ei, s'au risipit de-a lungul orbitei, dând naștere la un *inel eliptic de meteori*, care se încrucează cu ecliptică în punctul, pe unde trecem în 10 August. De aici nu urmează ca densitatea inelului să fie imediat uniformă pe toată întinderea. Și în realitate, observațiile constată când și când noduri mai dese decât de obicei. Astfel Pământul a întâlnit una din părțile cele mai dese ale Perseidelor în August 1848.

Astfel de identitate s'a mai aflat între:

Liride și cometa 1861 I

Leomide și cometa 1866 I

Andromedide și cometa Biela.

Cea mai vestită este relația dintre Andromedide și cometa lui Biela. Prin 1845 cometa s'a descompus, așa zicând înaintea ochilor astronomilor. Prin 1852 a dispărut. În locul ei, s'au ivit adevărate plozi de stele, în 1872 și 1885. Astăzi fluxul e destul de neregulat.

Altădată scris-am pe larg despre această relație. Ocasional voi scrie și despre celelalte trei.

Geoagiu, 9 August 1912.

Gavril Todica.

NAGY JENŐ,
specialist pentru dinți artificiali fără pod
CLUJ—KOLOZSVÁR
(La capătul străzii Jókai, în casa proprie.)
Pune dinți și cu plătițe în rate, pe lângă
garanția de zece ani. (97—120)

INFORMAȚIUNI

Arad, 21 August n. 1912

Vlaicu la Alba-Julia.

Alba-Julia, 18 August.

Sborul lui Vlaicu Duminecă 18 n. la Alba-Julia a fost unul din cele mai frumoase ce a făcut până acum.

Insuș, locul rămâne neîntrecut prin grandiositatea trecutului său de care se leagă cele mai puternice reminiscențe istorice, pe terenul ideal de neted care servește armatei ca câmp de exercițiu, bine bătuțit, elastic, izolabil, aproape de oraș, chiar sub murii cetății lui *Iancu de Hunyade, a lui Mihai-Viteazul, a lui Horea...*

Valea Mureșului se extinde până la munții cari închid, departe în fund, orizontul; lin se ridică coastele producătoare de cel mai bun vin românesc în această țară, iar deasupra stăpânește, la dreapta, un pisc țiguiat între spate lătarețe, cari formează laolaltă o linie de desemn pitoresc.

Publicul a fost, și aci, în 90 procente curat românesc, bîn popor românesc din toate ținuturile, reprezentate fiecare prin costumul său de irumșete deosebită. Străinii nu se pot nici ei reține de a participa, rămân, totuș, în minoritate dispărentă. Foarte mulți dintre ei au privit gratis de pe zidurile fortăreței de odinioară.

La 5 ore 5 minute e scos aeroplanul din hangar, aplaudat frenetic de mulțime. E așezat chiar în preajma lojei ofițerilor. Vlaicu saltă sprinten în năciță, și, slobozită, pasărea măiastră aleargă 10 metri și se avântă superb spre vânători, urcând neîntrerupt până la 700 metri, făcând în acel timp ocol peste munți, apoi înapoi spre public, peste oraș, peste castel, peste „dealul furcilor” unde a îndurat Horea; trenul accelerat stă tocmai în gară, pornește, aviatorul se întrece la goană cu el și îl lasă departe în urmă. După câteva virajuri îndrăsnete deasupra publicului, șoimul aterisează lin și la moment e impresurat de miile de privitori.

D-șoara Teculescu îi predă în numele d-șoarelor române din Alba-Julia o cunună de lauri cu tricolor, iar la hangar drăguta copilă Lenița M. Cîrlea (de o gingășie minunată în costumul ei de Pădureancă) îi predă un buchet de flori.

Se repetă ca pretutindeni ovațiile. A fost o zi memorabilă. C. N.

Sborurile dlui Vlaicu. Aviatorul nostru Vlaicu ne telegrafiază din Săliște următoarele: „Miercuri în 28 August n. fiind sărbătoarea Adormirii Maicei Domnului, voiu sbura la Săliște, în 1 Septembrie la Oșorhei, iar în 8 la Ibaștalău”.

Indemnăm publicul românesc să participe în mase la aceste manifestări grandioase ale genului românesc.

Pegingine în comitatul Aradului. — Ni se confirmă azi un lucru, pe care l-am știut de mult, dar pe care nu voiam să-l credem: Ungurii din circumscripția electorală a Iosășelului (com. Arad) vor să organizeze pe teritoriul acestei circumscripții trei subdiviziuni ale partidului guvernamental numit „al muncii”. Nereușind însă, au trecut cu acțiunea lor pe teritoriul circumscripției Ineului și au organizat cea dintâi diviziune, la începutul acestei luni, în Buteni. În comitetul noii organizații politice guvernamentale au fost aleși: ca vice-președinți preotul român Iuliu Bodea, administratorul protopopiatului Buteni și preotul Ioan Cosma; ca notar învățătorul Ioan Cosma. Se mai organizează subdiviziuni la Gura-Honțului și în Hălmașiu. Sperăm că neamul nostru e cu mult mai sănătos, decât ca să nu poată elimina din organismul său microbi de speța celor dela Buteni.

Rușinoasa înfrângere a aviației maghiare. Corespondentul nostru din Budapesta anunță: Știm că publicul maghiar din capitală a făcut pentru ieri, ziua Sfântului Ștefan, mari pregătiri în vederea celei dintâi producțiuni a „aviatorilor maghiari.” Presa maghiară prevedea o biruință morală chiar. Asupra cui? Asupra aviației române! Așteptările compatrioților noștri au fost însă înșelate în chipul cel mai rușinos.

Vre-o 30.000 de privitori s'au adunat ieri după amiază pe câmpul Rákos. Nimenea nu se aștepta la deziluzii atât de amare ca acele cu cari au trebuit să se aleagă. Nici unul din piloți n'a putut să producă un sbor nici măcar de 5 minute și cu toții au rămas la înălțimi sub 30 de metri. Au avut noroc cu croatul Prodan Guido, care singur a putut să sboare, înălțându-se până la 200 metri și stând în aier 30 de minute. El a scăpat pe piloții unguri de șuierăturile publicului înșelat și poate i-a scăpat și de bătaie.

Încercările s'au făcut în ordinea următoare: Cel dintâi a ieșit din hangar Quas (Gas), „renumitul”, care, dupăcum ne aducem aminte, căzuse dăunăzi pe o claie de tulei. A încercat cu o mașină de forma unui coteț de găini și cu mari eforturi a putut numai să o înalțe până la trei metri. Aceiaș încercare a repetat-o de trei ori, scăpând în cele din urmă teafăr. — A urmat Horvát. Sboară cu un motor de 35 cai putere, la o înălțime de 25 metri și stă total 8 minute în aier. Se coboară și el teafăr. — Székely Mihály, „lucefărul aviației maghiare”, se ridică până la 20 metri, cade imediat, își sfărâmă apartul și scapă — ca prin minune. — Mașina „Az Est” sboară timp de o minută, la 10 metri și scapă.

Ziarele ungurești sunt pline de tânguiri și aduc rapoarte de câteva rânduri abia. Pe străzile capitalei se văd pretutindeni placarde rămase de ieri, pe cari se citesc cu litere mari următoarele cuvinte:

„Ha minden román áldozik „Erdély Solymá-ra, Vlaicu gépére, minden magyar váltson jegyet a Szent-István napi első magyar repülő napra.” (Dacă fiecare român jertfește pentru „Șoimul Ardealului”, pentru aeroplanul lui Vlaicu, — fiecare ungar să cumpere bilet pentru ziua sfântului Ștefan, cea dintâi zi a aviației ungurești.)

Ziarele au retăcut textul acestor placarde, el rămâne însă cu atât mai elocvent pentru noi.

Vlaicu a asistat, în societatea fratelui său, dela începutul și până la sfârșitul acestei înfrângeri.

Rectificare. În articolul nostru „d. Stroescu și d. Nanu” col. I-ia § 4 s'a strecurat următoarea greșală:

„Cunoscând pe d. Nanu numai ca poet și numai din serviciile sale” în loc de: „numai din scrierile sale.”

Iarși tipografiile românești. De nenumărate ori am sătuit publicul nostru ca să nu tipărească nimic în tipografiile străine, căci ori ce anunț, orice tipăritură care iese dintr'un atelier tipografic străin nu va fi publicat în ziarele românești dela noi.

Primitim acum o invitație la o petrecere de vară la Lalașint, iscălită de comitetul parohial gr.-or. din respectiva comună și tipărită în tipografia lui Sziklai Lajos din Lugoj. Președintele comitetului parohial gr.-or. rom. din Lalașint, dl Ioan Hadan ne atrage atenția asupra faptului că comitetul parohial n'are nici o știre despre această petrecere proiectată. Am dori însă să știm cine sunt aranșatorii acestei petreceri pentru care au tipărit invitații românești și ungurești într'o tipografie ungurească. Vrem să stăm puțin de vorbă cu dlor.

Urgia, foametea și noile cutremure din Turcia. Alaltăieri dimineață la orele 3 s'a resimțit un nou cutremur de pământ în Turcia, la Bigha. Pagubele sunt neînsemnate. La Karabigha câteva ziduri au fost crăpate. La Dimotoca minaretul moscheii s'a prăbușit pe jumătate. La Rodosto, zguduirile de pământ continuă. O moschee și patru minarete, un

mausoleu, foișorul de foc, 14 case, 6 magazine, 1 han, s'au prăbușit. O femeie a fost ucisă, 13 persoane rănite.

Foametea amenință să ivească în sânul populației ce a avut să sufere de pe urma cutremurului. Ajutoarele trimise sunt neîndeplătoare. Au și început drame sălbătice datorite foamei. Comitetul de ajutorare, în frunte cu patriarhul grecesc, va cere guvernului să proclame starea de asediu căci trupele sosite sunt insuficiente spre a menține ordinea.

Guvernul grecesc a dat 300.000 de drahme pentru victimele catastrofei din Dardanele.

Wilhelm Wundt. Zilele acestea Germania, și cu ea lumea întreagă, sărbătorește a 80-a aniversare nașterii profesorului Wilhelm Wundt. Dela 1857 Wundt ocupă pe rînd catedrele universitare din Heidelberg, Zürich și dela 1875 universitatea din Lipsca. Filozof și psiholog distins, unul din cele mai puternice coloane ale cugetării omenesti, Wilhelm Wundt a îmbogățit literatura filozofică cu opere neperitoare. La 1863 a publicat cursurile sale despre sufletul omului și animalelor, la 1865 opera „Fiziologia omului”, la 1875 „Psicho-fiziologia omului” și la 1896 „Despre psihologie”.

Alături de filozofii germani Kant, Leibnitz și Schelling, profesorul Wundt a contribuit în măsură de uriaș al gândirii la sistemizarea cunoștințelor despre sufletul omenesc. „Logica” „Etica” lui Wundt, cari au pregătit opera sa capitală „Sistemul filozofiei” sunt un pretios tezaur pentru lumea cugetătoare.

Un ordin necunoscut al lui Napoleon. Un ziar din Petersburg publică următorul ordin de zi necunoscut al lui Napoleon, pe care marile beliduce voia să-l adreseze armatei franceze după lupta de lângă Borodius:

„Francezi! Vau învins! Ați suferit, ca armele voastre să fie rușinate! Murdăria aceasta numai cu sânge rusesc se poate șterge! Peste două zile va avea loc o nouă luptă, mult mai sângeroasă decât cea de ieri. Lașii să piară acolo! Voiu să fiu comandantul numai al celor vrednici! Napoleon”.

Ziarul rusesc obsearvă, că ordinul acesta nu a fost publicat armatei, deoarece în ultimul moment Napoleon l-a reținut la el. Un exemplar însă a fost găsit în geamantanul marelui Berthier, iar copia acestuia se păstrează și astăzi între scrisorile generalului Dragomoriv.

ECONOMIE.

Banca noastră generală de asigurare și ieftinirea traiului.

Una dintre cele mai însemnate chestii economice la ordinea zilei mai de actualitate e și chestia creșterii vitelor. Ea trebuie pe toți să ne preocupe în gradul cel mai înalt.

Cu starea de până acum, nu numai că nu vom putea trage folos din prețul urcat al vitelor noastre, dar chiar în ceea ce privește consumația internă ne sguđuie tot mai crincen fiiorii de moarte a unei crize de subnutriție din ce în ce mai nimicitoare.

Creșcătorii noștri de vite au așadar o mare datorie de împlinit și credem că e bine să le-o amintim cu tot dinadinsul.

Voiesc să vorbesc de asigurarea vitelor. Ideia aceasta e foarte însemnată și aducerea ei la îndeplinire va forma o propășire însemnată în direcția creșterii vitelor.

Asigurarea vitelor, e un capitol de căpetenie în totalitatea măsurilor, ce trebuie să luăm spre ridicarea stărei materiale a sateanului nostru, fiindcă în gospodăria lui cumpătată, vitele în general, dar mai ales vitele de muncă, alcătuiesc instrumentul de muncă cel de frunte.

De altfel dacă ne gândim, că vitele de muncă ale poporului nostru, înfățișează o avere colosală și pagubile provenite din mortalitatea lor ating o sumă ce trebuie să ne pună pe gânduri, atunci e ușor de recunoscut, cât de trebuincioasă ar fi o instituție pentru asigurarea vitelor.

Dată fiind însemnătatea chestiei acesteia, credem nimerit și de lipsă să ne dăm aci mai la vale părerile în această privință.

Trebuie să știm însă mai înainte un lucru, care din nenorocire e foarte adevărat: Până acum statul, care nu știe altceva, decât să ne jupoaie, în privința asta ca și în altele de altfel, la noi n'a făcut nimic pentru noi, iar încercările făcute de unii Români din inițiativă particulară e ceva, dar după cât se vede de puțină trăinicie.

Asigurarea vitelor, mai cu seamă pentru înlesnirea micilor plugari, se practică cu mult succes în țările stăine.

La noi după cât știu s'a vorbit puțin despre așa ceva, și nu strică, ba mai mult e chiar nevoie să se mai vorbească.

Prin o astfel de asigurare, nu numai că s'ar aduce foloase simțite, sătenilor noștri, despăgubindu-i de pagubile ce le-ar aduce moartea sau infirmitățile, schilodirile vitelor, dar s'ar putea înlesni mai bine și mai mult lupta împotriva a tot felul de boale molipsitoare la vite, prin îndatorirea sătenilor asigurați, ca să dea de știre medicilor veterinari ori ce caz de moarte sau de vr'o boală mai îngrijorătoare.

În unele țări se practică cu deosebire *asigurarea mutuală*.

În vederea acesteia, se fac o mulțime de însoțiri și de stăpâni de vite, cari sunt despăgubiți de moartea sau de vre-o infirmitate a vitelor, lor, în schimbul așa numitei *prime de asigurare*, care de obicei e mică. Apoi ca să fie ele mai puternice și mai trainice, multe din acestea se reasigură la o însoțire centrală mai mare, care e anume înființată pentru acest scop.

Dacă condițiile economice în care ie țara, vitele noastre se pot împărți în trei feluri: vite de muncă, vite de carne și vite de lapte.

Soiul vitelor noastre de muncă e bună. Ele due bine la poveri, la greu și se potrivește bine cu condițiile climatei dela noi, precum și cu acele în care se practică muncile vitelor noastre comune.

Soiul vitelor noastre de lapte ar putea fi mai bun, dar numai în ținuturile muntoase. Și aceasta e ușor de înțeles, căci la șes nu se pot niciodată păstra vitele de lapte, pe când la munte, în ținuturi mai umede, foarte bine, având o hrană bună. Acolo vegetația e foarte substanțială. Se înțelege, că s'ar putea mai îmbunătăți acest soi de vite.

Lipsa de socoteală, contribuie foarte mult la înrăutățirea vitelor noastre de lapte.

Se știe, că la noi laptele este foarte scump și prin urmare și untul e grozav de scump, pe când la piețele străine se vinde lapte mult mai ieftin, și untul de asemenea, cu toate că acolo făneturile sunt mai scumpe decât la noi.

Pricina acestei scumpete e lipsa vacilor de lapte și a unui soi mai bun. Vacile noastre dau zilnic o mică câțime de lapte, și prin urmare valoarea unor astfel de vaci, nu poate fi mare. Dacă crescătorii ar crește vaci cari să dea 10—20 l. de lapte, de sine se înțelege că atunci ele li s'ar plăti cu prețuri mari. Noi consumatorii dorim ferbinte așa ceva, dar cine ne dă așa ceva? Așa dară crescătorii trebuie să se gândească cu băgare de seamă la toate acestea și să se pună pe muncă ca să poată culege în urmă cu folos bun roadele muncii lor.

Cât privește soiul vitelor de carne, nu prea e multămător. Carnea e foarte scumpă și aceasta tot din lipsă de socoteală. Crescătorii noștri nu voiesc să crească vite, care să aibă o valoare reală, vite de o greutate vie de 1000 kgr. chiar, pe care să le poată vinde cu mai multe sute de coroane una, ci le place mai bine să crească vite de o greutate numai de vre-o câteva sute kgr. pe cari le vând apoi numai cu vre-o câteva sute de coroane, una. Ce să mai vorbesc de foloasele, ce le-ar avea când ar putea crește vite deosebit de alese, pe cari apoi să le poată vinde ușor ca reproducătoare, cu bani grei de tot! Valoarea vitelor noastre trebuie să o mărim noi înșine. Să facem ca vita prin greutatea și prin câțimea de părți, ce pot fi folosite să-și mărească valoarea, iar prin soiul cărnii să poată fi primită și cu un preț mai mare de către consumatori, pe când acum carnea e de soi mai de rând, aspră, vânjoasă, fără gust, cu multe oase și părți cari nu pot fi întrebuintate și pe lângă acestea cu greutate totală prea mică. Pentru ca să se ajungă cât mai în grabă la o îndreptare a stării actuale, crescătorii să facă *însoțiri*, căci acestea

ajută de minune la o mai bună îngrijire a vitelor, dându-se o mai mare băgare de seamă întâi hranei și îngrijirii vitelor, iar mai apoi folosirii într'o măsură mare a încrucișărilor și a cumpărării de reproducători buni, ce se pun la îndemâna celor însoțiti, pentru îmbunătățirea vitelor noastre.

Îmbunătățirea vitelor noastre, formează o chestie economică de cea mai mare însemnătate. A o mai amâna, este a săvârși una dintre cele mai mari greșeli economice.

(Va urma.)

PAGINI RASLEȚE.

Sufletul omului.

De Oscar Wilde.

Mai zilele trecute a apărut într'o ediție nouă, populară: **Sufletul Omului** de Oscar Wilde. După **De Profundis**, e cartea lui cea cea mai cunoscută și celtă. Dan mai jos câteva pasagi, cari pot da o idee și de spiritul cărții.

D. Larungu.

„Cunoaște-te pe tine însuși” era scris pe portalul lumii vechi. Pe portalul celui nou: „Fii tu însuși” se va scrie. Și solia lui Christ către om fu doar: „Fii tu însuși”. Asta-i taina lui Christ.

El zise omului: „Ai o minunată personalitate. Desvoaltă-o. Fii tu însuți. Nu-ți îndhipui, că perfecția stă într'a grămădi și a stăpâni lucruri dinafară. Iubirea ta e înlăuntrul-ti. De ai pricepe numai asta, n'ai voi să fii bogat. Obicinutele bogății se pot fura dela om: adevăratele bogății însă — nu. În viziunea sufletului tău, sunt lucruri nesfârșit de prețioase, cari nu ti se pot răpi. Și așa caută de-ți eroiște viața, cât lucrurile dinafară să nu-ti fie vătămât are”.

*

Foarte misterios lucru personalitatea. Un om nu poate fi totdeauna judecat după ceea ce face. Poate să țină legea, și totuși să fie nedrept. Poate fi rău, fără măcar să a vre-un rău. Poate comite un păcat împotriva a cetății, și totuși prin acest păcat să-și atingă adevărata perfecție.

A fost prinsă o femeie în adulter. Povestea ei de iubire — nu ni se spune, dar această iubire trebuie să fi fost prea mare; căci Iisus a zis, că i s'au iertat păcatele; nu fiindcă s'ar fi poăit, ci fiindcă iubirea ei fusese așa de caldă și de minunată. Mai târziu, cu puțină vreme înaintea morții ni, pe când sta la un ospăt, veni femeia și-și vărsă arome costisitoare în păr. Prietenii lui cercară a se amesteca, spunând că-i o risipă, și că banii pe arome trebuia să se cheltuiască în ajutorul săracilor ori în alte scopuri caritabil. Iisus n'a primit această părere. El a susținut, că nevoile materiale ale omului erau mari și foarte statornice, dar că nevoile spirituale erau încă și mai mari și că într'o clipă divină, și prin alegerea chipului propriu de expresie, o personalitate își poate atinge desăvârșirea.

*

O lucrare de artă e rodul unice al unui temperament unice. Frumusețea-i vine de acolo că autorul este ceea ce este. N'are nimic a face cu faptul că alții vreau ceea ce vreau. În adevăr, din clipa când un artist ia seamă la ceea ce vreau alții, și încearcă să împlinescă cerința, înceiază de a fi un artist, și ajunge un plieticos sau hazliu meserias, un einstit sau necinstit negustor. Nu mai are dreptul să fie socotit un artist. Artă e cel mai pronunțat fel de individualism pe care lumea l'a cunoscut.

*

Publicul cere necutenit artei să fie populară — să placă lipsei lor de gust; să le măgulască absurdă lor vanitate; să le spună ceea ce li s'a mai spus înainte; să le arate lucruri, de cari ar trebui să fie obosiți, văzându-le; să-i amuzeze, când se simt greși după multă mănzare; și să le distragă doar gândirile, când sunt plietisiți de prostia lor proprie. Acum, arta să nu caute nicicând a fi populară. Publicul să caute a deveni artistic. E aci o foarte mare deosebire.

*

Dacă un om se apropie de o lucrare de artă cu dorința de a-și vădi oare-care autoritate asu-

pra ei și asupra artistului — se apropie într'un așa spirit, că nu poate primi dela ea nici o impresie. Lucrarea de artă ar fi să domineze privitorul; nu privitorul să domineze lucrarea de artă. Privitorul numai să primească. Să fie viața, pe care maestrul e să cânte. Și pe cât mai deplin își poate lăsa de-o parte propriile lui vederi prostești, prejudecățile lui, ideile absurde cu privire la ceea ce ar trebui ori n'ar trebui să fie arta — pe atâta mai mult ar înțelege și ar prețui lucrarea de artă.

*

Până în prezent, omul a fost, într'o anume măsură, sclavul mașinei; și e ceva tragic în faptul că îndată ce omul a inventat o mașină, ea să-l lucreze, a și început să flămânzească. Dar asta-i, negreșit, urmarea sistemului nostru de proprietate, și sistemului nostru de concurență.

De-ar fi mașina proprietatea tuturor, fiecare ar putea să câștige. Ar fi de un imens folos comunității. Toată munca neîntelecutală, munca monotună, munca plieticoasă, toată munca ce se ocupă de lucruri neite și involvă condiția neplăcută, ar trebui s'o facă mașina. Mașina să lucreze pentru noi în mâinile de cărbuni, și să împlinescă toate serviciile sanitare, și să țină locul foibistului în vapoare, și să curețe străzile și să poarte scrisorile în zile umede, și să facă tot ce-i obositor și trist. În prezent mașina concurează împotriva omului. Sub condiții prielnice mașina va servi omului. Nu-i nici o îndoială, că acesta-i și viitorul mașinei; și întocmai cum pomii cresc pe când domnul dela țară dearme, astfel și Omenirea; pe când ea va petrece, ori se va bucura de un răgaz cultivat — care de fapt, și nu munca, e ținta omului — ori va face frumoase lucruri, ori va căuta frumoase lucruri, ori numai va contempla lumea cu admirație și încântare, mașina va fi săvârșind toată munca trebuincioasă și neplăcută. Adevărul e, că civilizația are nevoie de robi. Grecii aveau aci dreptate. De n'ar fi robi să împlinescă munca cea urâtă, grozava muncă neinteresantă, cultura și contemplarea n'ar fi cu putință. Robia umană e nedreaptă, nesigură și demoralizătoare. De robia mașinei atarnă viitorul lumii.

E asta utopia? O hartă a lumii ce nu cuprinde utopia, nu face nici să te niți la ea; fiindcă lasă afară singura țară în care Omenirea debarează totdeauna. Și când omenirea debarează acolo, se nițe înadate, și zărind o țară mai bună, pornește. Progresul e înfăptuirea utopiilor.

POȘTA REDACȚIEI

„O jalbă”. Din lipsă de spațiu, trebuie să renunțăm la articolul d-v. Salutări.

Diul G. Lipovan. Corect e Gheorghe și nu George, cum pretindefi d-v. Se zice control și nu controlă. — și atâtea altele, asupra cărora nu ținem să ne oprim.

Diul Valer Boru. „Cântecul de greor” are câteva accente de frumusețe, — ca întreg e nereușit însă. Corespondența încă nu a fost publicată, pentrucă ați încercat cel mai greu gen de corespondență și vă lipsese încă multe, pe o multe calități, atât de necesare pentruca să reușiți în acest gen.

Horea Cires. Cernăuți. Iată una:

Damelor fudule.

O voi damelor fudule
Pălării de santeeler
Tot cereți țăr de măsură
Sa trăiți ca într'un mister...

Azi cu ana, mâni cu alba
Tot merou Vă fuduliți
Ear lărații, stau, se nițe
Văd, că sunt vărtos goliti...

Dacă mai îndrăznești să ne mai trimiți „versuri” ca aceste — îți publicăm numele, fără să mai ținem seamă că ești student la universitate.

Diul G. Ș. Articolul d-v. se va publica cât mai curând. Azi n'a început, din pricina lungimei.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

Nicolae Pareu, Orăștie. Cu suma de 6.20 cor. ce ne-ați trimis, abonamentul d-v. este achitat la 1 Iulie 1912.

Matei Milincovici, Heni. Vă rugăm a ne comunica ce numeru un a-ți primit, ca să vi-l trimitem. Eroarea s'a îndreptat.

Redactor responsabil: **Constantin Savu.**

VINURI

vechi și noi de vândut.

Adresați-vă cu toată încrederea la proprietarul de vii din Șiria (Világos) *Petru Benea*, căci Vă trimite numai vinuri bune, curate și pe lângă prețurile cele mai moderate.

Vinuri vechi: Vin alb 72 fil. — Rizling 82 fil. — Roșu 92 fil. — Siller 68 fil. — Carbenet 1 K.

Vinuri noi: 62—66 fil.

Rachiu de treve 1 cor. 80 fil. — Rachiu de treve (comină) specialitate 2 cor. 20 fil. — Rachiu de drojdii 2 cor. 40 fil.

Vinul să expedieze cu rambursă dela 50 litri în sus îngrijirea mea proprie.

Vase dau împrumut pe timp de două luni.

Pentru Calitatea vinului garantez.

Be 81—26

Petru Benea
prop. și neg. de vinuri
Világos (Arad m.)

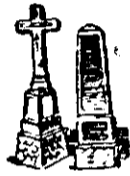
(Bo 38—52)

Premiat cu diplomă dela corp. meseriașilor.

Botházy László,

sculptor și întreprinzător de beton și piatră de artă, depozit de nisip.

Nagyvárad, — Erzsébet-utca.

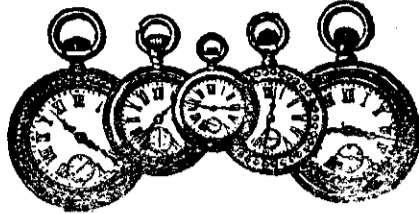
Primesc ori-ce lucrări ce se refer la bransa mea precum lucrări la edificii și cripte cu diferite expoziții, de piatră și marmoră, apoi cruci, monumente, etc. — Lucrez în beton cu mare pricepere, precum caldărâm de beton, canale, poduri de beton cu fier, table de ciment, bazine de asfalt. Trimit desmenu și catalog. — Voiesc să atrag atenția on. public prin lucru bun și prețuri ieftine. Liferiez pietri și nisip în cant. mare.

CAROL ORENDI junior,

orologier și aurar.

ATELIER DE REPARAT OROLOGE ȘI BIJUTERII
NAGYVÁRAD, Rimanoczi (aldós) utca 4.

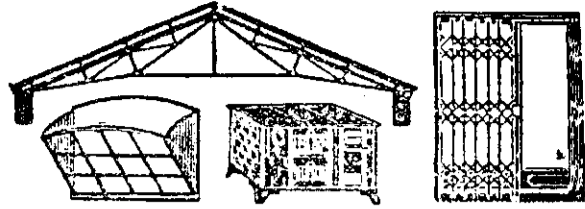
(O 190—60)

Reparaturi speciale de oroloage și bijuterii, pe lângă garanță. Atelier provăzut cu cele mai moderne mașini. Ține în depozit toate părțile constitutive existente de oroloage. Asigurarea oroloagelor și a sticlelor dela oroloage contra spargerii. Reparaturi de oroloage de precizie.

Prețuri ieftine.

Lucrare excelentă.

ILIE BURĂ

lăcătuș artistic și pentru zidiri,
B'SERICA-ALBĂ Str. Orșova Nr. 4 (casa proprie).

(Bu 110—60)

Primește ori-ce lucrări de bransa aceasta precum: strângerea cu fier a zidurilor, pregătirea de porți și garduri de fier, balcoane, trepti, îngrădiri de morminte, cămine și cuptoare etc. executate artistic și prompt. Primește totodată spre efectuare totfelul de reparaturi atingătoare în bransa aceasta pe lângă prețuri ieftine și serviciu punctual.

Dacă îți asudă p'cioarele întrebându-te renumita

(E 170—20)

„Cremă de piu a lui ERÉNYI”

1 borcan mare . . . 1 cor.

1 borcan mic . . . 60 fil.

Se poate cumpăra în toate drogheriile, prăvăliile de galduterii și ghetă și în toate bărbieriile, precum și dela preparatorul

TIVADAR ERÉNYI

ARAD, Strada Aulich Lajos n-rul 20.

(Be 48—30)

ATELIERUL DE FOTOGRAFIAȚ

A LUI

Ci 136—30

Csizhegyi Sándor

Cluj-Kolozsvár, piața Mátyás király-tér nr. 26.

(Lângă farmacia lui Hintz).

Aci se fac și se mărese cele mai frumoase fotografii deasemenia acvarele, picturi în olei, specialități în pânze ori mătase, cari prin spălare nu se strică. La firmă fiți cu băgare de seamă să n'o confundați, Cluj (Kolozsvár), Piața Mátyás király-tér nr. 26, lângă farmacia lui Hintz, — Referindu-vă la acest ziar veți avea favor în prețuri.

Mănuși

bretele și jaretiere, impletitoare de ciorapi, cordele de gumă, perini de gumă pentru bolnavi,

irigatoare, precum și cele mai sigure prezervative igienice de gumă și bandaje — ciorapi de gumă se vând cu cele mai moderate prețuri la

GUIDO BECSI mănușer și bandagist SIBIU

(Nagyszeben) Reisporgasse nr. 7.

In atențiunea damelor!

Primul atelier de corsete vieneză

IOSEFINA (Bi 115—30)

BINDER

LUGOJ, str. Bonaz nr. 13.

Pregătește pe lângă garanță, după ultima modă corsete dinainte drepte, cari lasă liber stomacul, dar nu exerciază nici o apăsare asupra corpului, cu toate aceste apasă în jos abdomenul.

Mare magazin de corsete și legătoare pentru șolduri, legătoare pentru piept și legătoare pentru ținerea dreaptă a corpului.

Să se grăjească pentru adresa corectă!

atelier pentru pregătirea corsetelor!

Mobile in toate stilurile moderne

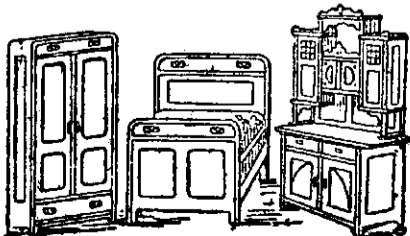
cea mai solidă executare

pe lângă garanță recomandă

EMIL PETRUȚIU

— fabrică de mobile —

— Telefon nr. 47 cu legătură în întreg comitatul. —

SIBIU
Salzgasse n-rul 37.

Expoziție de mobilă zilnic deschisă, fără silă de cumpărare.

(P 184—60)

PORTLANIT

veritabile de Zimony **ardesie de asbest** cel mai bun material al timpului de față pentru acoperirea caselor. Pentru durabilitate garanță de 50 ani. Uunicul loc de vindere

la fabrica de mobile de lemn alui

Ludovic Fülöp,

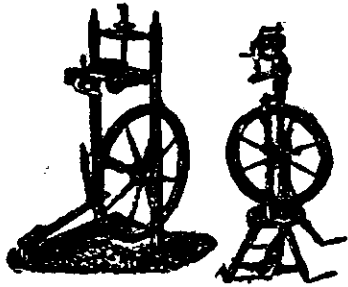
(Fu 191-15) **ARAD, Hajó utca 1.**

Telefon 75.

(Fu 191-15)

Prospecte gratuit.

Inființată la anul 1780.

Gustav Groisbeck

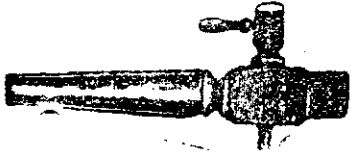
strungărie de lemn cu putere electrică.

Sibiu, Elisabethgasse nr. 1.

Execută totfelul de lucrări solide în branșa **strungăriei**, lucrări de lemn și **galanterii**, specialist pentru **roți cu spițe**, premiate de două ori cu medalie de aur.

Reparaturile se execută prompt. Lucrări de **mă-sărie ieftine.**

Go 185-15

CEL MAI BUN ȘI MAI IEFTIN ASORTIMENT pentru precu-rea ornamentelor bisericăști, pentru toate bisericile gr. or. române și sârbești.

Anume: Odăjdii colorate și negre, acoperiminte, prapori mari, steaguri pentru biserică, candelă, cruci, baldachin, ripide, icoane sfinte, icoane ruse și de totfelul, icoane istorice, etc. etc.

În atelierul meu pregătesc cel mai bogat iconostas și morminte sfinte pe lângă prețurile cele mai avantajoase.

Cele mai moderne pălării preotești.

Haine pentru domnii preoți, brăne și camilafce. Pregătesc bine și prompt vestiminte preotești, căci am un croitor foarte isteț. La dorință dau detalii și totfelul de modele. Asigur cumpărătorii mei, că vor fi serviți în mod cel mai bun, căci am numai materie de prima calitate și cea mai bună, dar vând mai ieftin ca ori unde în alt loc. Comandă execută momentan în modul cel mai prompt și conștientios.

CATALOG ILUSTRAT TRIMIT GRATUIT.

Cerând comande abundante, rămân cu stimă

Nicola Ivkovics, Ujvidék

Strada Duna n-rul 10, (Casa proprie.)

NUMAI ÎN SALONUL DE MODE
GEORGE RUMMEL

SIBIU, HONTERUSGASSE Nr. 5

se execută costumele cele mai bune și strict englezești, precum și alte haine. Pune la dispoziția stim. dame cele mai nouă și clasice jurnale. Ori-ce comandă se execută în 8-10 zile. — La damele din provincie iau probe în 6 ore de două ori. Haine de doliu le execută în 12 ore. — **Convingerea e siguranța cea mai bună!** — Rugând sprijin

Cu stimă:

GEORGE RUMMEL

(Ru 66-30)

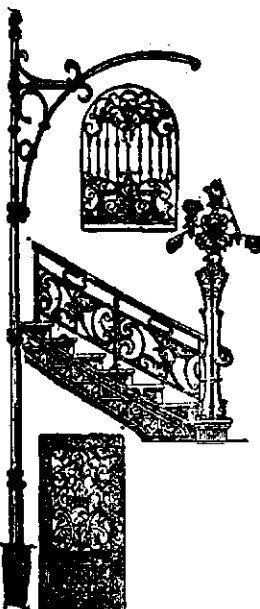
Urmasul lui **OLASZ ANDRÁS**
GROSZ FRIGYES
LĂCĂTUȘER PT. ZIDIRI ȘI PT. LUCRĂRI DE ARTĂ
ALBA-JULIA (Gyulafehérvár) V., str. Széchenyi nr. 7.

Execută tot felul de lucrări în branșa mea, și anume: aranjamente pentru zidiri, porți de fier, gratii, grilajuri pentru morminte, lucrări de lăcătușerie, acoperișe de sticlă, reparări de mașini, zidiri pentru încălzit și cupatoare de fert, precum și reparări, obiecte de lux, etc. etc., cu prețurile cele mai convenabile și serviciu prompt.

Rog binevoitorul sprijin al on. public.

Cu stimă: (O 183 30)

Olasz András

Fabrica maghiară de material de paie societate pe acții în Arad

cumpără paie bune curate de grâu, cu preț potrivit. Tot acolo se capătă gunoii și șelac de cărbuni.

[Ma 249-■]

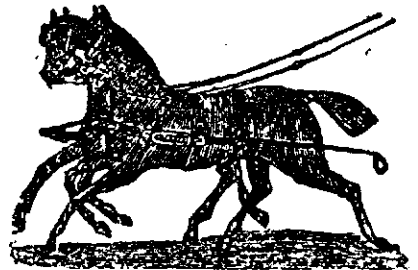
Atelier de curelărie, șelărie și coferărie:

Orendt G. & Feiri W.

(odinoară Societatea curelarilor)

Sibiu—Nagyszeben,

Heltauerg. Str. Cisnădiei 45.

Magazin bogat în articole pentru **căroțat, călărit, vânat, sport și volaj, poclăzi și procovături, portmonee și bretele solide** și alte articole de galanterie, cu prețuri foarte moderate. Depozit permanent în **curele de mașini, curele de cusut și legat, Sky (vârzobi)**. — Recomandă pe urmă cei mai buni **jamperi de piele** fabricație proprie, pentru ofițeri și militari, cari stau strâns lipite pe picior. — Reparările se execută prompt. **Mare deposit de hamuri pentru cai** dela soierile cele mai ieftine până la cele mai fine, **coperitoare (toluri) de cai și cofere de călătorie**. — Comandele se efectuează conștientios.

CEL MAI BUN ȘI MAI IEFTIN ASORTIMENT pentru precu-rea ornamentelor bisericăști, pentru toate bisericile gr. or. române și sârbești.

Anume: Odăjdii colorate și negre, acoperiminte, prapori mari, steaguri pentru biserică, candelă, cruci, baldachin, ripide, icoane sfinte, icoane ruse și de totfelul, icoane istorice, etc. etc.

În atelierul meu pregătesc cel mai bogat iconostas și morminte sfinte pe lângă prețurile cele mai avantajoase.

Cele mai moderne pălării preotești.

Haine pentru domnii preoți, brăne și camilafce. Pregătesc bine și prompt vestiminte preotești, căci am un croitor foarte isteț. La dorință dau detalii și totfelul de modele. Asigur cumpărătorii mei, că vor fi serviți în mod cel mai bun, căci am numai materie de prima calitate și cea mai bună, dar vând mai ieftin ca ori unde în alt loc. Comandă execută momentan în modul cel mai prompt și conștientios.

CATALOG ILUSTRAT TRIMIT GRATUIT.

Cerând comande abundante, rămân cu stimă

Nicola Ivkovics, Ujvidék

Strada Duna n-rul 10, (Casa proprie.)

Anuarul școlar

(Cronica școlară-Évkönyv)

tipărit conform ordinului ministerial mai nou, acomodată și școalelor ajutate din partea statului, conținând tipăriturile: *ziuar de primire, ziuar de frecvență și progres, ziuarul materialului propus, ziuarul vizitațiilor și evenimentelor, consemnarea manualelor întrebuințate, date statistice despre școlari, învățător și școală*, se află spre vânzare la **Librăria diecezană din Arad**. Prețul unui exemplar pentru o școală cu 80 elevi 4 cor., — dela 80—120 cu 5 cor., — dela 120—160 cu 6 cor. Catalogul librăriei la cerere se trimite gratuit.

(Li 243—8)

AVIZI

Am onoare a aviza onoratul public, că a sosit în mare transport apa minerală de

malnaș

cea mai plăcută apă pentru vin.

Cu stimă
Rubinstein Mór, Arad.

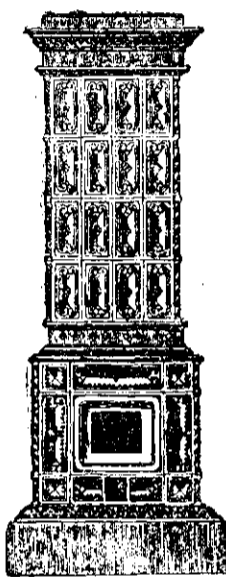

Cassa de păstrare (reuniune) Săliște.

Primește depuneri spre fructificare fără anunt cu 4 procente, pe lângă anunt cu 4 procente și jum. la sută — iar depuneri mai mari cu 5 procente. Depuneri și ridicări se pot face și prin Cassa de păstrare postală. Darea de camete o plătește institutul. Acordă împrumuturi: pe cambii, pe ipotecă replătibile în rate sau în anuități, pe obligațiuni cu cavenți, ca credite de Cont-curent pe lângă asigurare ipotecară sau de valoare (acții și efecte publice). Dobânda variază între 8 procente și 6 procente la sută, după mărimea împrumutului și asigurarea oferită. Schimbă, adică cumpără și vinde, orice fel de monede streine cu, cursul zilei.

Ca 229-26

Direcțiunea.

Pregătesc (Ma 146—30)

Cuptoare de teracotă,
căminuri, vase, glastre, cu prețuri moderate.

Pentru durabilitatea lor garantez. Primesc și repararea cuptoarelor vechi și în provincie. Rugând sprijinul mult onor. public:

Magyar István

fabricant de căminuri și artic. de lut
Temesvár-Gyárvaros Kém-utca n-rul 16.

Dacă suferi în dureri de stomac,

dacă ești lipsit de apetit, dacă ți-e sau dacă ai dureri cari provin din sunt dureri de dinți, sgârșituri, ar, în stomac, iritație de vomare, greață, răgăiel. folosește:

Purgativul de fiere (epehajtó) de Rozsnyai,

care e cel mai bun mijloc pentru vindecare în vreme scurtă, chiar și în cele mai neglijate cazuri de boală.

O sticlă costă 40 fleri; o duzină 4 coroane
80 fleri.

Se capătă la singurul preparator

Farmacia

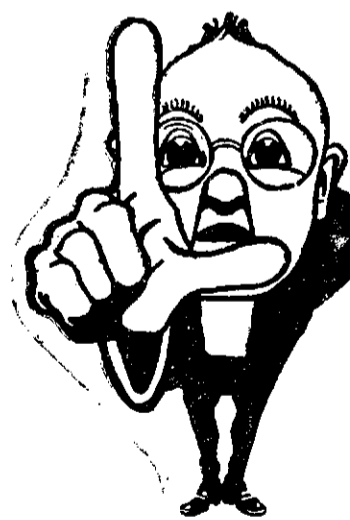
ROZSNYAY M.

A R A D.

Dacă comandați ceva

ori ce și prospecte dela cei ce înserează în ziarul nostru, vă rugăm

să vă provocați la ziarul nostru.

Făcând-o aceasta cererilor d-voastre li-se vor da o atenție deosebită, veți fi serviți bine, deoarece firmele respective mai au nevoie de recomandația noastră. În caz, că am primi oarecari plângeri în contra vre-unei firme, imediat vom înceta a mai recomanda firma respectivă.

Administrația ziarului
„ROMÂNUL”.

Kováts și Thomay

fauri și căruțari în ARAD, STRADA KOSSUTH Nr. 2.

Avem onoarea a recomanda în atenția On. Public

atelierul nostru de ferărie și căruțarie

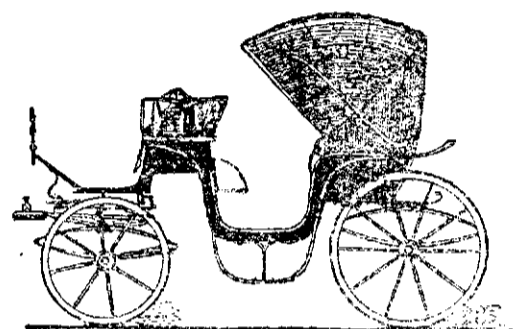
de bun renume. Experința ne am câștigat-o în fabrica de trăsuri Frații Köbler, liferanții curții ces. reg., timp de 7 ani, și astfel suntem în situația, ca să corespundem tuturor cerințelor.

Lucrăm trăsuri noi în orice execuție, reparând cu preț moderat.

Depozit de trăsuri gata. Catalog gratuit și franco.

Cu deosebită stimă:

Kováts și Thomay,
fauri și căruțari.

Fondat în anul 1885.

Fondat în anul 1885.

„TIMIȘANA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII ÎN TIMIȘOARA.

CENTRALA: Timișoara-centru (Belváros) Piața Balázs-tér nr. 1. (Palatul Mocsonyi).

FILIALELE: Buziaș, — Recaș, — Ciacova, — Deta, — Vinga.

Capital propriu 2,600.000 K Depuneri 5,500,000 K

TELEFON: Centrala, Direcțiunea nr. 510. — Contabilitatea nr. 1149. — Filiala Buziaș nr. 10.,
Filiala Recaș nr. 14, Filiala Ciacova nr. 16, Filiala Deta nr. 26, Filiala Vinga nr. 16.

Depuneri spre fructificare, despre cari eliberează libel. Administrează depuneri cu casete de economizare.

Plătește deponenților după mărimea sumei depuse 4 și jumătate și 5 procente interese fără nici o detragere.

După toate depunerile contribuția (darea) de interese o plătește institutul separat.

Depuneri până la 10.000 coroane, după starea cassei se plătesc și fără abdicere.

Escomptează cambii și acordă credite cambiale cu acoperire hipotecară.

Dă avansuri pe efecte publice (Lombard).

Acordă împrumuturi hipotecare pe case de închiriat și pe proprietăți de pământ. —

MICA PUBLICITATE

Se plătește de cuvânt 5 (cinci) liri. Titluri sau cuvinte mai groase 6 lil.

In căsătorie

caut o fată inteligentă, bine crescută, poate fi și fără zestre, afară de limba română să poasă cel puțin înră una străină din patrie. Ea de 2 ani em o prăvălie de modă pentru domni și dame cu un capital propriu de cor. 40.000 și sunt în vârstă de 30 de ani.

Reflectantele să se adreseze direct mie. La caz scrisorile se înapoiază sub cea mai mare discreție. *Sima Micea* comerciant, Titel. (N: 198-6)

Prăvălie bună

frumos mobilată, e în centrul românească a Nădlacului (Nagylak) de preluat cu sau eventual și fără mărfuri. Informații dă Toma Gizașiu, Nagy-lak, ori proprietarul Mihai Șerban, Leutnant Avtovac (Herzegovina). (Se 269-2).

AGRODOM

cu calificare superioară, necăsătorit, se caută pentru administrarea unei moșii de întindere mai mare. Ofertele să se adreseze:

„Biroul agricol”, Sziszcsbes.

CREMĂ PENTRU FAȚĂ

pucre, parfumuri, apă de Colonia, perii pentru dinți, păr și haine, pieptene, ace pentru păr etc., de calitate cea mai bună, — mare asortiment, — se pot cumpăra în drogheria

(Te 204-10)

Török Andor és Társa
Arad, Andrassy-ter 20. Telefon 900

O bacfișă

do ești să correspondezi din distracție cu un tânăr inteligent. Adresa: „Doina” post-stante, Marosvásárhely.

Învățăcel tipograf.

se primește pe lângă întreținere *Iustin Ardelean*, compactor. Arad str. Weitzer nr. 13. (A 293-2)

Mașinist

Caut post de mecanic la o moară cu aburi. Am cele mai bune stocuri în această branșă și ca lăcătar de armatură și electricitate. Adresa: *Mihai Meșinist* în Révassfal (Torontoal m.)

Elev farmacist

inteligent, harnic și cinstit găsește loc în condițiuni avantajoase la „Farmacia Română”, *Constantin Dumitriu* în Roman (Moldova).

Primește un învățăcel

în prăvălia mea mixtă. Reflectanții să se adreseze subscrisorului *Vasile Ciorgariu* R. Păsca (com. Arad). (Ci 228-3)

Se vinde o crăsmă

în Földak. Doritorii de a o cumpăra să se adreseze lui *Lazar Martin* crăsmar, Földak. (Ma 194-2)

Schwaib Adolf fia Vilmos

tinichigiu și mier.

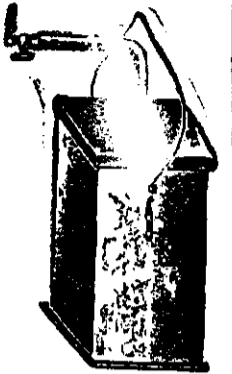
(Sa 11-60)

Budapest, VII. Varseny-u. 8.

(Colțul străzii Murányi)
Pregătește totfelul de lucrări de tinichigiu, articole pentru bucătărie și gospodărie, unelte pentru stupărie, vase pentru miere. Fabricate de specialitate: măsuri de litru din tinichea albă ori nickel, cano pentru olei, lack ori petrolu. facile, lămpi de carbid și alte articole tehnice.

Cassete pentru bani.
Catalog trimis gratuit și franco.

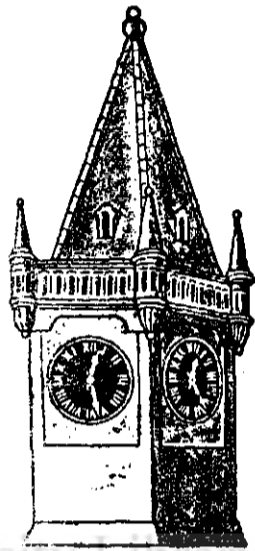
Fabrica nouă de OROLOAGE DE TURN

Sarkadi Zoltán & Comp.

fabricanți de oroloage pentru turnuri
Nagyvára' Damjanica-u. 30.

(Casa proprie)

Recomandă introducerea admirabilelor oroloage de aramă, cari trebuiesc trase tot la 3 sila odată, pentru biserici, palate, primării, fabrici și căsării. Se pregătesc oroloage pentru prețuri convenabile, garanție mai mulți ani. Repararea oroloagelor de turn se execută cu minuțiozitate.

(Sa 88-60)

MAXIM I. VULCU

FABRICANT ȘI NEGUȚĂTOR DE MAȘINI

ARAD, Strada Fábrián László n-ful 5-6. Telefon nr. 608.

Atrag atențiunea Onor. public asupra marelei meu magazin de mașini și fabricate americane, ca cele mai bune și renumite mașini de zăcerat și legat sușii Plano, fabricatul cel mai bun al lui Corrado din America, mașini de cosit nutreț și, Garnitură compl. de treerat cu aburi sau motor. Utefuri de mașină și motoară, curele, unsoare de mașină, saci, ponieve, măji, și toate trebuincioasele mașinilor de treerat, precum și pluguri, grape americane, mașini de sămanat și tăiat nutreț și, alte requisite economice.

(Va 221-280)

Se caută o mașină de 10 ori de 12 puteri de cai spre cumpărare.

